

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous / Julkishallinto ja juridiikka

Mira Kyllönen

SÄHKÖINEN VALVONTA SUOMENLINNAN VANKILASSA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

KYLLÖNEN, MIRA	Sähköinen valvonta Suomenlinnan vankilassa
Opinnäytetyö	44 sivua
Työn ohjaaja	Lehtori Päivi Ollila
Toimeksiantaja	Suomenlinnan vankila
Marraskuu 2012	
Avainsanat	vankeinhoito, vankeusrangaistus, sähköinen valvonta, pantavalvonta, avovankila, rangaistuksen täytäntöönpano

Uudistettu vankeuslaki, joka sallii sähköisen pantavalvonnan aloittamisen avolaitoksissa, tuli voimaan 1.5.2011. Sähköinen pantavalvonta aloitettiin kolmessa avolaitoksessa loppuvuodesta 2011.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia tavoitteita avolaitosten sähköiselle valvonnalle asetettiin. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tutkia, miten sähköinen valvonta on toteutettu Suomenlinnan vankilassa ja miten se on vaikuttanut vartijan työhön. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, ovatko sähköiselle valvonnalle asetetut tavoitteet saavutettu Suomenlinnan vankilassa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä on käytetty kirjoituspöytätyöstä ja haastatteluita. Tärkein kirjallinen lähde on Hallituksen esitys Eduskunnalle valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevaksi lainsäädännöksi. Tutkimusta varten on haastateltu kolmea Suomenlinnan vankilan vartijaa ja kahta rikosseuraamusesimiestä.

Sähköisen pantavalvonnan käyttöönotossa Suomenlinnan vankilassa on ollut paljon vaikeuksia. Asetetut tavoitteet eivät ole ainakaan vielä toteutuneet odotetulla tavalla. Sähköinen valvonta ei ole tuonut vankipaikkoja lisää. Uusi valvontamuoto ei ole myöskään vaikuttanut vankien tai vartijoiden turvallisuuteen, tosin luvattomat poistumiset ja poistumisluvulle jäämiset näyttäisivät selvästi vähentyneen. Sähköinen valvonta on lisännyt vartijoiden työtä, eikä uudesta valvontamuodosta saatu hyöty ole ollut toivotunlainen. Sähköinen valvonta Suomenlinnan vankilassa ei ole täysin reaaliaikaista henkilöstöresurssien sekä joidenkin teknisten ominaisuuksien vuoksi. Kun tulevaisuudessa kaikki sähköisessä valvonnassa ilmenneet tekniset ja käytännön ongelmat saadaan ratkotuksi, tulevat valvontamuodon positiiviset puolet varmasti paremmin esiin.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Management

KYLLÖNEN, MIRA

Electronic monitoring in Suomenlinna prison

Bachelor's Thesis

44 pages

Supervisor

Päivi Ollila, Senior Lecturer

Commissioned by

Suomenlinna prison

November 2012

Keywords

prison administration, imprisonment, electronic monitoring, electronic monitoring with tag, open prison, enforcement of punishment

New legislation of imprisonment took effect from 1 May 2011. Nowadays this law allows that it is possible to use electronic monitoring with a tag in open prisons. The electronic monitoring with a tag was started in three open prisons at the end of 2011.

This study aimed to determine how changes in the law can about and what kind of objectives for electronic monitoring of open prisons was set. The thesis aims to find out how electronic monitoring has been carried out in Suomenlinna prison and how it has changed the guard duties. The purpose of the thesis is also to research whether the electronic monitoring objectives have been achieved in Suomenlinna prison.

Research methods used were desk research and interviews. The most important written material is Government proposal to parliament, which suggests electronic monitoring with tags of open prisons. The study included interviews with three guards and two of the directors.

The implementation of the new control system has seen a lot of difficulties. Objectives have not been realised as expected. Electronic monitoring has not brought more prisons places. Electronic monitoring had no effect on the safety of prisoners and guards. However, it seems that unauthorised absences have considerably reduced. Electronic monitoring has added guard duties. The new system has not given as many benefits as was expected. Electronic monitoring is not completely real-time because of the technical features and the personnel resources are too minor. When all the technical and practical problems can be resolved by electronic monitoring the positive aspects will be more visible.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	SÄHKÖINEN VALVONTA AVOLAITOKSISSA . UUDISTUSTEN TAVOITTEET	7
	2.1 Rangaistusten täytäntöönpanon strategiset muutokset	8
	2.2 Turvallisuuden parantuminen	8
	2.3 Henkilökunnan vapautuminen kuntoutus- ja tukitoimintaan	9
	2.4 Kustannussäästöt	10
3	SÄHKÖINEN VALVONTA	10
	3.1 Sähköinen valvonta Suomessa ennen lakimuutosta	10
	3.2 Sähköinen valvonta muualla maailmassa	10
	3.2.1 Avolaitosten sähköinen valvonta Ruotsissa	11
	3.2.2 Avolaitosten sähköinen valvonta Hollannissa	11
	3.3 Hallituksen ehdottamat muutokset vankeuslakiin	12
	3.4 Eduskunnan hyväksymät lakipykälät koskien sähköistä valvontaa avovankiloissa	12
	3.5 Tekniset ratkaisut sähköisessä valvonnassa	13
4	VANGIN SIJOITTAMINEN	14
	4.1 Rangaistusajan suunnitelma	15
	4.2 Vankilat Suomessa	15
	4.3 Avolaitokseen sijoittaminen	15
	4.3.1 Avolaitokseen sijoitettavat vangit	16
	4.3.2 Valvottu koevapaus	16
5	SÄHKÖINEN VALVONTA SUOMENLINNAN VANKILASSA	18
	5.1 Sähköisen valvonnan laitteisto	19
	5.1.1 Laitteiston osat	19
	5.1.2 Valvottavan paikannus	20

5.1.3	Valvonta-alueet ja aikataulut	21
5.2	Henkilöstön koulutus	22
5.3	Laitteiden toimivuus ja korjaus	23
6	VARTIJAN TYÖ	25
6.1	Vartijan tehtävät	25
6.2	Sähköisen valvonnan työtehtävät	25
6.2.1	Alkuvalmistelut	26
6.2.2	Laitteen käyttöönotto	27
6.2.3	Vangin opastus	27
6.2.4	Vankeusvankien valvonta	28
6.2.5	Koevapausvankien valvonta	29
6.2.6	Hälytyksiin reagointi	30
7	SÄHKÖINEN VALVONTA AVOLAITOKSISSA . TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	33
7.1	Rangaistusten täytäntöönpanon strategiset muutokset	33
7.2	Turvallisuuden parantuminen	34
7.3	Henkilökunnan vapautuminen kuntoutus- ja tukitoimintaan	35
7.4	Kustannussäästöt	36
8	TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN JA PÄÄTELMÄT	37
8.1	Tutkimuksen onnistuminen	37
8.2	Omat päätelmäni	38
	LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Hallitus teki Eduskunnalle esityksen vuonna 2010 valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevasta lainsäädännöstä. Esitys sisälsi muutosehdotuksia voimassa oleviin rikos- ja vankeuslakeihin. Lisäksi ehdotettiin säädettäväksi uusi laki valvontarangaistuksesta.

Hallituksen esityksen mukaan Suomessa otettaisiin käyttöön uusi rikosoikeudellinen seuraamus, valvontarangaistus. Se tulotisiin suorittamaan vapaudessa, mutta tuomittua valvottaisiin rangaistuksen aikana teknisin välinein ja muilla tavoin. Esityksessä ehdotettiin myös, että sähköisten valvontamenetelmien käyttöä tulisi laajentaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa. Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotettiin, että avolaitoksissa otettaisiin käyttöön vangin liikkumisen seuraamista helpottava valvontamenetelmä, sähköinen valvonta. Laki valvontarangaistuksesta tuli voimaan 1.11.2011. Vankeuslain muutokset, jotka mahdollistivat sähköisen pantavalvonnan aloittamisen avolaitoksissa, tulivat voimaan 1.5.2011.

Sähköistä pantavalvontaa käytetään tulevaisuudessa valvontamuotona sekä valvontarangaistuksessa että avolaitosten sähköisessä valvonnassa. Sähköinen valvonta avolaitoksissa päätettiin käynnistää ensin, koska haluttiin saada kokemuksia sähköisen valvonnan käytännöistä sekä teknisistä ominaisuuksista, ennen kuin otettaisiin käyttöön kokonaan uusi rangaistusmuoto. Hallituksen esityksessä ehdotettiin, että sähköistä valvontaa ei käytettäisi kaikissa avolaitoksissa, vaan Rikosseuraamuslaitos päättäisi erikseen valvonnan käytöstä. Sähköinen pantavalvonta aloitettiin vuoden 2011 lopussa kolmessa avolaitoksessa: Vanajan vankilassa, Suomenlinnan vankilassa ja Kuopion vankilassa.

Toteutuneet lakimuutokset mahdollistivat sähköisen pantavalvonnan aloittamisen avovankiloissa. Perehdyn opinnäytetyössäni lainsäädännöllisiin muutoksiin sekä niiden syntyyn. Tutkimuksessani selvitän, minkälaisia tavoitteita avolaitosten sähköiselle valvonnalle on asetettu ja miten ne on saavutettu Suomenlinnan vankilassa. Opinnäytetyössäni perehdyn seikkaperäisesti siihen, miten ja millaisin välinein sähköinen valvonta Suomenlinnan vankilassa käytännössä toteutetaan. Lisäksi selvitän tutkimuksessani, minkälaisia muutoksia sähköinen pantavalvonta on tuonut vankilahenkilökunnan työhön.

Tutkimukseni on tehty kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä. Olen käyttänyt kirjoituspöytä tutkimusta ja haastatteluita. Tärkein kirjallinen lähteeni työssäni on ollut Hallituksen esitys Eduskunnalle valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevasta lainsäädännöstä. Muita kirjallisia lähteitäni ovat olleet Rikosseuraamuslaitoksen julkaisut sekä voimassa oleva lainsäädäntö, kuten vankeuslaki ja rikoslaki. Käytössäni oli myös sähköistä pantavalvontaa koskeva vankilahenkilökunnalle tehty koulutusmateriaali. Lisäksi olen tutustunut muuhun aiheesta kirjoitettuun materiaaliin.

Tutkimukseni empiirinen osuus on tehty toukokuussa 2012 haastattelemalla kolmea vartijaa ja rikosseuraamusesimies Timo Salomäkeä sekä lokakuussa 2012 sähköpostitse rikosseuraamusesimies Petri Nurmea. Porrastin haastatteluita saadakseni kokemuksia sähköisestä pantavalvonnasta pidemmältä aikaväliltä. Haastattelujen tarkoituksena oli selvittää, miten sähköinen pantavalvonta on Suomenlinnan vankilassa toteutettu, millaisia muutoksia uudistus on tuonut laitoksen toimintatapoihin ja miten nämä seikat ovat vaikuttaneet vartioiden työnkuvaan. Tekemieni haastattelujen perusteella olen lisäksi pyrkinyt selvittämään, ovatko hallituksen esityksessä asetetut sähköisen pantavalvontan tavoitteet toteutuneet Suomenlinnan vankilassa.

2 SÄHKÖINEN VALVONTA AVOLAITOKSISSA . UUDISTUSTEN TAVOITTEET

Oikeusministeriön laatiman kriminaalipoliittisen toimintaohjelman keskeisenä tavoitteena on vankiluvun hallitseminen tulevaisuudessa. Tähän pyritään uusintarikollisuuden vähentämisellä ja rikoksentekijöiden yhteiskuntaan sopeuttamisella. Toimintaohjelman mukaan on tarkoituksenmukaista lisätä elektronisen valvonnan käyttömahdollisuuksia. Sitä tulisi käyttää eri seuraamuslajien toimeenpanon tukena, lyhyen vankeusrangaistuksen sijasta ja eräiden pakkokeinojen tehosteena. (Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka 2007.)

Hallituksen esityksen mukaan vankeinhoidon lainsäädännöllisten uudistusten tarkoituksena on monipuolistaa seuraamusjärjestelmää, lisätä vankeuden täytäntöönpanon turvallisuutta ja parantaa edellytyksiä nykyistä tavoitteellisempaan rangaistuksen täytäntöönpanoon. Hallitus esitti Eduskunnalle, että Rikosseuraamuslaitoksen valitsemissa avolaitoksissa aloitettaisiin radiotaajuustekniikkaan perustuva sähköinen pantavalvonta. Uudistuksen tavoitteita olivat

kustannussäästöt ja valvonnan tehostuminen avolaitoksissa. Esityksen mukaan sähköinen valvonta avovankiloissa lisää yhteiskunnan, vangin ja vankilahenkilökunnan turvallisuutta. Valvonnan tehostuminen antaisi tulevaisuudessa mahdollisuuden sijoittaa enemmän vankeja avolaitoksiin ja vapauttaisi vankilan henkilökuntaa yksilölliseen lähityöhön vangin kanssa. (HE 17/2010.)

2.1 Rangaistusten täytäntöönpanon strategiset muutokset

Tutkimusten ja vankeinhoidon kokemusten mukaan vankien avolaitossijoituksella voidaan vähentää rikosten uusimista. Tästä syystä Rikosseuraamuslaitoksen strategisena tavoitteena on tulevaisuudessa siirtää toimintansa painopisteitä suljetun vankeuden käytöstä kohti avolaitosseuraamuksia sekä laitosseuraamuksista kohti yhdyskuntaseuraamuksia ja valvottua koevapautta. (Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2011 talousarvioehdotus 2010.)

Oikeusministeriön tavoitteiden mukaan vuonna 2013 noin puolet vangeista voisi suorittaa ehdotonta vankeusrangaistustaan avovankilassa. Vuonna 2010 Suomen vankiloissa oli lähes 3 400 vankia, joista kolmannes (noin 1130) suoritti rangaistustaan avovankilassa. (Lähes joka toinen vanki pääsemässä avolaitokseen 2010.)

Hallituksen esityksen mukaan sähköisen valvonnan avulla voidaan tehostaa valvontaa avolaitoksissa. Tämä mahdollistaisi nykyistä useamman vangin sijoittamisen avolaitoksiin vankeusrangaistuksensa loppuvaiheessa. Sähköisellä valvonnalla pyritään vankeinhoidolle asetettuun tavoitteeseen eli siirtää rangaistusten täytäntöönpanon painopistettä suljetuista laitoksista kohti avolaitoksia. (HE 17/2010.)

2.2 Turvallisuuden parantuminen

Vaikka vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa on tarkoitus tulevaisuudessa siirtää entistä enemmän avoseuraamuksiin, lakiuudistuksia valmistellut työryhmä piti edelleen tärkeänä, että avolaitoksissa säilyy myös jatkossa hyvä ja avoin ilmapiiri. Avovankilapaikkojen lisääminen asettaa uusia vaatimuksia laitosten turvallisuudelle ja täytäntöönpanojen onnistumiselle. Uudistuksia valmistelleen työryhmän mielestä sähköisen valvontatekniikan aloittaminen avo-

laitoksissa parantaa sekä yhteiskunnan että vankien ja laitosten henkilökunnan turvallisuutta. (HE 17/2010.)

2.3 Henkilökunnan vapautuminen kuntoutus- ja tukitoimintaan

Vankeinhoitolaitoksen vartijan työnkuva on erittäin monipuolinen. Vartijan työn lähtökohtana on huolehtia yhteiskunnan, henkilökunnan ja vankien turvallisuudesta, mutta myös toimia vangin lähityöntekijänä ja opastaa häntä kaikissa vangin päivittäiseen elämään liittyvissä kysymyksissä. Tavoitteena onkin tukea vankeja rikoksettomaan vapautumisen jälkeiseen elämään. Yksilökohtaista psykososiaalista työtä ja sielunhoitotyötä vankiloissa tekevät pääasiassa psykologit, pastorit, sosiaalityöntekijät ja erityisohjaajat, mutta vartijan rooli on keskeinen myös vangin rangaistusajan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. (Ammattina vartija 2012.)

Vankilassa vangille annettava vapauteen valmistava kuntoutus- ja tukitoiminta on hänen tulevien selviytymismahdollisuuksien kannalta erittäin tärkeää. Uudistusta pohtineen työryhmän mielestä vankeinhoidon tähänastiset henkilökuntaresurssit eivät ole olleet riittäviä. Avolaitoksissa aloitettavan sähköisen valvonnan tavoitteena onkin tehostaa valvontaa ja sitä kautta vapauttaa vankiloiden henkilökuntaa rutiininomaisesta valvontatyöstä vankien kanssa tehtävään yksilölliseen kuntoutus- ja tukitoimintaan. (HE 17/2010.)

Kaikki eivät kuitenkaan suhtaudu uudistuksen tavoitteiden toteutumiseen yhtä optimisesti. Vankilavirkailijain liiton puheenjohtaja ja pääluottamusmies Jari Tuomelan mielestä sähköinen valvonta avolaitoksissa ei tule vapauttamaan vankiloiden henkilökuntaa rutiininomaisesta valvonnasta. Avolaitoksissa toteutetaan rutiininomaista valvontaa ainoastaan yöaikaan. Päivisin tehdään vankisijoitukselle asetettuja kontrolli- ja tukitoimia myös vankila-alueen ulkopuolella. Tuomelan mielestä pelkkä sähköinen valvonta ei myöskään tuota avoseuraamukseen riittävää turvallisuustasoa. (VVL: Vankeinhoidon uudistukset tuovat riskejä jos resursseja ei lisätä 2012.)

2.4 Kustannussäästöt

Sähköistä valvontaa avolaitoksissa selvittäneen työryhmän mukaan valvonnan toteuttaminen teknisin välinein toisi vankeinhoidolle merkittäviä kustannussäästöjä. Sähköisen pantavalvonnan arvioidaan maksavan noin neljä euroa vuorokaudessa vankia kohden. Kustannukset ovat näin ollen 80 000 - 100 000 euroa avolaitosta kohti vuodessa. Kun kokeilu aloitetaan 3 - 4 avolaitoksessa, sähköisen pantavalvonnan vuosittaisten kustannusten arvioidaan olevan yhteensä 240 000 - 400 000 euroa. (HE 17/2010.)

3 SÄHKÖINEN VALVONTA

3.1 Sähköinen valvonta Suomessa ennen lakimuutosta

Vankeuslakiin tuli 1.5.2011 muutos, joka sallii sähköisen pantavalvonnan avolaitoksissa. Ennen lakimuutosta sähköistä valvontaa on käytetty suomalaisessa rikosseuraamusjärjestelmässä valvotun koevapauden ja vankien poistumislupien valvonnassa. Käytössä ollut tekniikka on perustunut valvottavan paikantamiseen matkapuhelimen tukiaseman välityksellä (GSM). Tämän lisäksi vankeja on kontrolloitu valvontapuheluin. Valvottavan kehoon kiinnitettäviä paikannuslaitteita ei Suomen vankeinhoidossa ole ollut aikaisemmin käytössä. (HE 17/2010.)

Vankiloissa saadut kokemukset matkapuhelinvalvonnasta ovat olleet pääosin myönteisiä, mutta ongelmiakin on havaittu. Matkapuhelimen tukiasemaan perustuvaan paikantamisen tarkkuuteen ja tekniikan luotettavuuteen ei ole oltu täysin tyytyväisiä. Käytännön haasteeksi on muodostunut myös puhelinta käyttävän vangin tunnistaminen pelkän puheäänien perusteella. (HE 17/2010.)

3.2 Sähköinen valvonta muualla maailmassa

Sähköistä valvontaa avolaitoksissa valmistellut työryhmä aloitti työskentelynsä tutustumalla muualla maailmassa käytettyihin sähköisen valvonnan menetelmiin. Sähköinen valvonta rangaistusten täytäntöönpanossa on ensimmäisenä aloitettu Yhdysvalloissa 1980-luvun alkupuolella. Edelläkävijöitä Euroopassa ovat olleet muun muassa Iso-Britannia ja Ruotsi. Näissä maissa sähköistä

valvontaa on seurattu pitkän aikaa, ja se on saavuttanut seuraamusjärjestelmässä merkittävän aseman. Ruotsissa ja Hollannissa sähköistä valvontaa käytetään myös avovankiloissa. (HE 17/2010.)

3.2.1 Avolaitosten sähköinen valvonta Ruotsissa

Ruotsin rikosseuraamusjärjestelmässä sähköinen valvonta on ollut käytössä vuodesta 1994 alkaen, mutta vasta vuonna 2005 sitä alettiin hyödyntää myös avovankiloissa. Radiotaajuustekniikkaan perustuvan valvonnan tavoitteena oli tuolloin parantaa avovankilan turvallisuutta säilyttäen kuitenkin aikaisempi kustannustaso ja vankilan hyvä ilmapiiri. (HE 17/2010.)

Sähköisen valvonnan kokeilu aloitettiin ensin Kolmårdenin avovankilassa ja kolme vuotta myöhemmin sitä laajennettiin kolmeen muuhun avolaitokseen. Käyttökokemusten perusteella sekä vangit että henkilökunta ovat olleet tyytyväisiä uuteen valvontamuotoon. Laitosten henkilökuntaa on voitu osittain siirtää valvontatyöstä muihin tehtäviin, ja luvattomat poistumiset ovat loppuneet lähes kokonaan. (HE 17/2010.)

3.2.2 Avolaitosten sähköinen valvonta Hollannissa

Myös Hollantilaisissa avovankiloissa käytetään sähköistä valvontaa. Lähes kaikilla avovankiloiden vangeilla on valvontarannekkeet. Hollannissa avovankilat ovat asumistasoltaan ja toiminnoiltaan muita vankiloita parempia. Niissä vangit ovatkin motivoituneita noudattamaan sääntöjä. Hyväkäytöksistä vankia voidaan palkita esimerkiksi mieleisellä päiväohjelmalla tai lisäämällä vierailuaikoja. (HE 17/2010.)

Hollannissa sähköisen valvonnan tekniikkaa hyödynnetään vankien paikallaolon varmistamisessa. Vankila on jaettu valvonta-alueisiin. Vanginvartijat kantavat mukanaan pientä liikuteltavaa tukiasemaa, jonka avulla he voivat koko ajan paikantaa vankien sijainnit. Tukiaseman toimintoihin kuuluu muun muassa päällekkäushälytys. Hollannissa kokemukset sähköisestä pantavalvonnasta ovat olleet myönteisiä, ja uuden järjestelmän avulla vankeinhoitolaitoksessa on pystytty vähentämään henkilöstökuluja. (HE 17/2010.)

3.3 Hallituksen ehdottamat muutokset vankeuslakiin

Aikaisempi vankeuslaki ei sisältänyt mainintaa teknisin välinein tapahtuvasta valvonnasta. Koska teknisin välinein tapahtuvalla valvonnalla puututaan jonkin verran vankien henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, sähköistä valvontaa valmistellut työryhmä halusi sen kirjattavaksi vankeuslakiin. Hallituksen esityksessä ehdotettiin, että vankeuslain 4 luvun 1 §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta valvoa avolaitokseen sijoitettuja vankeja samalla tekniikalla, jota ehdotettiin käytettäväksi valvontarangaistuksen täytäntöönpanossa. Nopean tekniikan kehittymisen vuoksi lakiin ei ehdotettu mitään yksilöityä valvontatapaa, vaan ehdotuksen mukaan valvonta voitaisiin toteuttaa tuomitun asuntoon asennettavilla, tuomitun kehon päälle liitettävillä laitteilla tai näitä valvontamuotoja yhdistämällä. Käsitteeseen avolaitos kuuluu myös varsinaisen avolaitosalueen ulkopuolella olevat työpaikat ja toimintapisteet, joissa vangit säännöllisesti käyvät. (HE 17/2010.)

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää rikosseuraamusalueille myönnettävistä määrärahoista, joten sillä on parhaat edellytykset päättää sähköisesti toimivien avolaitosten valitsemisesta. Tästä syystä vankeuslain 4 luvun 11 pykälään esitettiin lisättäväksi maininta, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää siitä, missä avolaitoksissa sähköinen valvonta otetaan käyttöön. (HE 17/2010.)

3.4 Eduskunnan hyväksymät lakipykälät koskien sähköistä valvontaa avovankiloissa

4 luku 1 § Vankilat

Avolaitoksessa olevat vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla ja muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. Avolaitoksessa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla, vangin ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä. (Vankeuslaki 23.9.2005/767.)

4 luku 11 § Päättövalta

Rangaistusajan suunnitelmasta ja vangin sijoittamisesta vankilaan päättää Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. (Vankeuslaki 23.9.2005/767.)

3.5 Tekniset ratkaisut sähköisessä valvonnassa

Sähköisen valvonnan tekniset ratkaisut ovat kehittyneet ja monipuolistuneet viime vuosina merkittävästi. Nykyisin valvottavan henkilön sijainti voidaan paikantaa reaaliajassa. Sen lisäksi on mahdollista varmistaa, että valvottu pysyy pois joltain tietyltä alueelta tai vaikka joidenkin määrättyjen henkilöiden läheltä. (HE 17/2010.)

Kansainvälisesti yleisin sähköisen valvonnan toteutustapa on radiotaajuustekniikkaan (RF) perustuva pantavalvonta. Valvottavan nilkkaan tai ranteeseen kiinnitetään panta, joka on yleensä yhteydessä valvottavan kotiin sijoitettuun kiinteään seurantalaitteeseen. Keskusvalvomon ja seurantalaitteen välillä on valtakunnan puhelinverkkoa tai matkapuhelinverkkoa hyödyntävä yhteys. Keskusvalvomosta on tietoliikenneyhteydet eri toimialueiden valvontapisteisiin. Järjestelmä reagoi, mikäli valvottava rikkoo liikkumista koskevia määräyksiä, irrottaa tai rikkoo pannan. Paikannus- ja hälytystietoa voidaan seurata valvontapisteiden työasemilta. Järjestelmään voidaan ohjelmoida yksilölliset valvonnalliset rajat. Radiotaajuustekniikka soveltuukin käytettäväksi hyvin silloin, kun tarvitaan tietoa valvottavan liikkumisesta alueella tai poistumisesta sieltä. (HE 17/2010.)

Toinen suosittu valvonnan toteutustapa on alun perin sotilaskäyttöön kehitetty satelliittipaikannusjärjestelmä (GPS eli Global Positioning System). Se toimii maailmanlaajuisesti ja on erittäin tarkka kaikkialla muualla paitsi tiiviisti rakennetuilla kaupunkialueilla tai rakennusten sisätiloissa. Vangin paikannus voi tapahtua matkapuhelimen tukiaseman avulla tai puhelin voidaan yhdistää satelliittipaikannukseen. Tämä menetelmä on helppo toteuttaa ja suhteellisen edullinen. (HE 17/2010.)

Edellä mainitut kaksi teknistä valvontatapaa on myös mahdollista yhdistää. Valvottavaa voidaan kontrolloida esimerkiksi niin, että radiotaajuustekniikalla valvotaan vangin oleskelua kotona ja satelliittipaikannustekniikalla muualla. Molemmat toiminnot on mahdollista liittää samaan laitteeseen. (HE 17/2010.)

Tekniikka mahdollistaa laitteiden monipuolisen käytön. Vartijalla voi olla mukana tarkastuskäynneillä vangin kotona, työpaikalla tai oppilaitoksessa liikkuva tukiasema, joka antaa tietoja valvottavan liikkeistä. Laitteen avulla voidaan tarkistaa valvottavan sijainti helposti ja huomaamattomasti. Joihinkin järjestelmiin on mahdollista liittää automaattinen valvottavan äänen tunnistus tai alkoholien etävalvontalaite. (HE 17/2010.)

Sähköisen valvonnan hanketyöryhmässä perustettiin erillinen tekniikan asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä oli kartoittaa vaihtoehtoja sähköisen valvonnan toteuttamiselle ja teknisille ratkaisuille. Asiantuntijaryhmä ehdotti avovankiloiden sähköisen valvonnan perusratkaisuksi radiotaajuustekniikkaa (RF), johon voitaisiin tarvittaessa yhdistää myös satelliittipaikannus (GPS). (HE 17/2010.)

4 VANGIN SIJOITTAMINEN

Vankeusrangaistukseen tai sakon muuntorangaistukseen tuomittu toimitetaan suorittamaan rangaistustaan heti, kun tuomio on saanut lainvoiman tai on täytäntöönpanokelpoinen. Sakon muuntorangaistus tarkoittaa sitä, että maksamatta jäänyt sakko muunnetaan oikeudenkäynnissä vankeusrangaistukseksi. (Vankeusrangaistuksen aloitus 2012.)

Suomi on jaettu rikosseuraamuslaitoksessa maantieteellisesti kolmeen täytäntöönpanoalueeseen: Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Jokaisella rikosseuraamusalueella on omat alue- ja arviointikeskukset sekä vankiloita ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö sijaitsee Helsingissä. (Toimipaikat ja yhteystiedot 2012.)

Tuomitun kotipaikan arviointiyksikkö päättää vangin sijoituspaikasta. Yleensä hänet sijoitetaan omalla rikosseuraamusalueella sijaitsevaan vankilaan. Vangin sijoittamispäätökseen vaikuttavat hänen kotipaikan lisäksi yhteyksien säi-

lyminen läheisiin, vangin ikä, sukupuoli, terveydentila, rangaistuslaitoskertaisuus, aikaisempi rikollisuus ja myös vangin oma toive. (Vankeusrangaistuksen aloitus 2012.)

4.1 Rangaistusajan suunnitelma

Vangille laaditaan arviointiyksikössä yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma, joka sisältää suunnitelman sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaisesta vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä. Rangaistusajan suunnitelmaa valmistellaan yhdessä vangin kanssa ja siinä otetaan huomioon vangin rangaistusajan pituus, aikaisemmat vankeusrangaistukset, vangin työ- ja toimintakyky sekä hänen henkilöstään, rikollisuudestaan ja olosuhteistaan saadut tiedot. (Vankeuslaki 4:6,7.)

Arviointikeskuksen laatimaa rangaistusajan suunnitelmaa tarkennetaan ja täydennetään siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan. Suunnitelmaa täydennetään vapauttamis- ja valvontasuunnitelmilla hyvissä ajoin ennen todennäköistä vapautumisajankohtaa. Rangaistusajan suunnitelmien tarkoituksena on selvittää ja parantaa vangin sopeutumismahdollisuuksia rikoksettomaan elämään vapautumisen jälkeen. Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin, mikäli sitä ei noudateta, se otetaan uudelleen käsiteltäväksi. (Vankeuslaki 4:6,7.)

4.2 Vankilat Suomessa

Suomessa on yhteensä 27 vankilaa. Ne jaetaan avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin. Laitoksien suurimpana erona on, että avovankilassa vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai osaston alueella, työpaikalla tai muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. Avovankiloita on maassamme 12. Niiden lisäksi kahdessa suljetussa vankilassa on erilliset avolaitososastot. (Avolaitokset 2012.)

4.3 Avolaitokseen sijoittaminen

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen määräajaksi tai rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan. Rangaistuksen pituudella ei ole

merkitystä vangin avolaitokseen siirtämiseen. Tärkeintä on, että siirto edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista. (Vankeuslaki 6:1.) Tuomittu voidaan sijoittaa vapaudesta suoraan avolaitokseen, mikäli hänellä on suoritettavanaan yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään yhden vuoden vankeusrangaistus (Vankeuslaki 4:9).

Avolaitoksessa suoritettua rangaistusajan jälkeen osa vangeista suorittaa vankeusrangaistuksen jäljellä olevan ajan valvotussa koevapaudessa. Vanki jää edelleen kirjoille avolaitokseen ja valvontaa jatketaan sieltä käsin. Avolaitoksen vankiluku voi siten olla paljon suurempi kuin vankipaikkojen määrä, koska koevapaudessa olevat vangit eivät tarvitse omaa paikkaa vankilasta. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

4.3.1 Avolaitoksiin sijoitettavat vangit

Avolaitoksiin sijoitetaan vankeja, joiden uskotaan sopeutuvan suljettua vankilaa vapaampiin oloihin. Avovankilassa vangit osallistuvat työ- tai muuhun toimintaan, eikä heidän oleteta poistuvan laitoksesta luvatta. Vangit saavat palkkaa tekemästään työstä. Opiskelusta ja muuhun toimintaan osallistumisesta maksetaan toimintarahaa. Avovankiloissa vangeilta edellytetään sitoutumista päihteettömyyteen. Avolaitosvangeilla on yllään omat vaatteet. (Avolaitokset 2012.) Avolaitokset poikkeavat toisistaan sekä ympäristöltään että toiminnoltaan. Vankiloiden henkilökuntarakenteessa ja turvallisuusjärjestelyissä on myös eroja. (HE 17/2010.)

4.3.2 Valvottu koevapaus

Rikoslakiin säädettiin lisäys valvotusta koevapaudesta. Se astui voimaan 1.10.2006. Valvottu koevapaus on uusi vaihe asteittaisessa vapauttamisjärjestelmässä. Säädöksen mukaan vanki voidaan siirtää valvottuun koevapauteen vankilan ulkopuolelle enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Vankia valvotaan teknisin välinein tai muulla tavoin erityisesti. Valvotun koevapauden tarkoituksena on edistää vangin sopeutumista yhteiskuntaan hänen vapauduttuaan. (Rikoslaki 2c:8.)

Koevapauden valvonnassa käytetään vankilan järjestämiä teknisiä apuvälineitä, kuten matkapuhelimia, GPS-laitteita ja muita valvontaa tukevia laitteita. Laitteiden tarkoituksena on mahdollistaa yhteydenpito vankiin ja mahdollistaa hänen liikkumisensa valtakunnallinen seuraaminen laitoksen ulkopuolella. Koevapaudessa olevan vangin valvonta on toteutettava niin, ettei hän joudu tarpeettoman huomion kohteeksi. (Valvotun koevapauden toimeenpano 2012.)

Ennen koevapauteen pääsyä vanki on yleensä sijoitettuna avolaitokseen. Tällöin häntä totutetaan asteittain ottamaan enemmän vastuuta omasta käyttäytymisestään. Vangin on itse järjestettävä asunto sekä työ- tai opiskelupaikka koevapauden ajalle. Vanki saa vankilahenkilökunnalta apua asumisen, toimintavelvoitteiden, vapaa-ajan viettotapojen ja toimeentulon järjestämisessä. (Valvotun koevapauden toimeenpano 2012.)

Vankilassa päätetään vangin koevapauden aikaisesta tuen ja valvonnan laadusta ja määrästä. Kokonaistilannetta arvioitaessa otetaan huomioon todennäköisyys, jolla vanki noudattaa koevapauden ehtoja. Vangin valvonta ja tuki on yhteydenpitoa vankiin ja hänen työ- tai opiskelupaikkaansa, päihteettömyyden toteamista testeillä sekä liikkumisrajoitusten asettamista. (Valvotun koevapauden toimeenpano 2012.)

Laki ei toistaiseksi salli pantavalvonnan käyttämistä koevapausvangeilla. Koevapausvankien valvontaa miettineen työryhmän mukaan matkapuhelinpaikannus on paras vaihtoehto koevapausvankien valvomiseen. Työryhmän mukaan matkapuhelinpaikannus on parempi vaihtoehto kuin pantavalvonta, koska se mahdollistaa valvottavan liikkumisen valtakunnallisen seurannan, eikä ole sidoksissa seurantalaitteen toiminta-alueeseen. Matkapuhelinpaikannuksen etuna on myös, että järjestelmä perustuu yleisesti käytössä olevaan teknologiaan ja infrastruktuuriin. Valvonnassa voidaan siis välittömästi hyödyntää yleisissä järjestelmissä tapahtuvaa kehitystä. Matkapuhelinpaikannus on kustannuksiltaan edullinen, ja sen käytöstä on Suomessa jo monivuotinen kokemus. Ihmis- ja perusoikeusnäkökulmasta katsoen matkapuhelimeen perustuva seuranta ei leimaa valvottavaa sosiaalisesti samalla lailla kuin esimerkiksi valvontaranneke. (Oikeusministeriö 2006.)

5 SÄHKÖINEN VALVONTA SUOMENLINNAN VANKILASSA

Suomenlinnan vankila sijaitsee Helsingissä Suomenlinnan saarella. Se on perustettu vuonna 1971 Suomenlinnan peruskorjaus- ja entisöintitöitä varten. Vankilan vangit korjaavat ohjatusti Suomenlinnan rakennuksia ja hoitavat saaren maisemaa vankilan ja Suomenlinnan hoitokunnan välisen sopimuksen mukaisesti. (Suomenlinnan vankila 2012.)

Suomenlinnan vankila on avolaitos, joka kuuluu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Vankipaikkoja Suomenlinnan vankilassa oli vuonna 2012 käynnissä olevasta remontista johtuen vain 70, kun normaalisti paikkoja on sata. Täyttöaste on lähes aina sata prosenttia. Vankeusvankien lisäksi Suomenlinnasta käsin valvotaan valvotussa koevapaudessa olevia vankeja. Haastatteluhetkellä koevapausvankeja oli 23. Sähköinen pantavalvonta aloitettiin Suomenlinnan vankilassa marraskuussa 2011. Laitteistoja otettiin tuolloin käyttöön sata. (Salomäki 2012.)

Henkilökuntaa Suomenlinnan vankilassa on 29. Heistä kahdeksan toimii työjohtajina, jotka jakavat vangeille tehtävät ja ohjaavat heitä työtoiminnassa. Hallinto- ja muuhun erityishenkilöstöön kuuluu yhdeksän työntekijää. Heitä ovat muun muassa rikosseuraamusesimiehet, toimistohenkilökunta ja sosiaalityöntekijät. (Suomenlinnan vankila 2012.) Varsinaisia vartijoita vankilassa on 12, ja he työskentelevät omissa neljän hengen valvontaryhmissään. Jokaisessa valvontaryhmässä on oma pantavalvontavastaava, joka toimii yhteyshenkilönä Turun keskusvalvomon ja oman yksikön välillä. Lomakausina tai sairauspoissaoloista johtuen huomattavan osan vuodesta valvontaryhmässä työskentelee kerrallaan vain kolme vartijaa. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Sähköisen pantavalvonnan keskusvalvomo sijaitsee Turun uuden vankilan yhteydessä. Keskusvalvomon tehtävänä on koordinoida kaikkien vankiloiden sähköistä pantavalvontaa. Yksiköt voivat kääntyä keskusvalvomon puoleen tarvitessaan teknistä apua erilaisissa ongelmatilanteissa. Keskusvalvomo hoitaa myös yhteydenpidon laitteiden valmistajaan Israeliin ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön. (Nurmi 2012.)

5.1 Sähköisen valvonnan laitteisto

Ennen lakimuutosta Suomenlinnan vankilassa käytettiin matkapuhelinvalvontalaitteita vankien valvontaan heidän työskennellessään tai opiskellessaan Suomenlinnan ulkopuolella. Poistumisluvan saaneelle vangille voitiin antaa mukaan valvontalaite, mikäli oli syytä epäillä vangin vilpittömyyttä. Rikosseuraamus esimies Timo Salomäen (2012) mukaan matkapuhelinvalvontalaitteiden käyttökokemukset olivat suhteellisen hyviä, mutta paikantamisen tarkkuudessa oli puutteita.

Nykyisen lainsäädännön mukaiset sähköisen valvonnan laitteistot Rikosseuraamuslaitos on hankkinut israelilaiselta valvontatekniikkaan erikoistuneelta yritykseltä Elmotec. Yritys panostaa erityisesti tutkimus- ja tuotekehitykseen, ja se on valmistanut sähköisiä valvontalaitteita eri maiden vankeinhoitoviranomaisille jo 17 vuoden ajan. Elmotec työllistää Israelissa yli 170 työntekijää. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

5.1.1 Laitteiston osat

Suomenlinnan vankilassa käytössä olevissa seurantalaitteissa on kaksi osaa, jotka toimivat parina: 2Track vastaanotin eli paikannin ja rannekellomallinen lähetin eli panta. Käytän työssäni selkeyden vuoksi näistä osista koko ajan termejä paikannin ja panta. Valvontajärjestelmä tunnistaa vangin laitteeseen sisäänrakennetun ID-numeron perusteella. Valvonnan alkaessa laite rekisteröidään vangille, ja hänen ID-numeronsa aktivoituu valvontajärjestelmään. Sama numero säilyy järjestelmässä aina vangin vapautumiseen asti. Vangin nilkkaan asennettava panta lähettää radiotaajuussignaalia (RF) paikantimeen noin 20 sekunnin välein. Signaali sisältää tiedot valvottavan ID-numerosta ja pariston tilasta. Lisäksi signaali kertoo valvomoon, onko panta ehjä ja ihokontaktissa sekä liikkuuko vanki. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Panta aktivoidaan ja poistetaan käytöstä pienellä elektronisella avaimella (MRD). Pannassa on peukalointisuojatut ruuvit, jotka voi avata vain tarkoitukseen sopivalla erikoisruuvimeisselillä. Panta on suunniteltu kovaan käyttöön, se on vesitiivis ja iskunkestävä. Pannan paristo kestää käytössä 36 kuukautta,

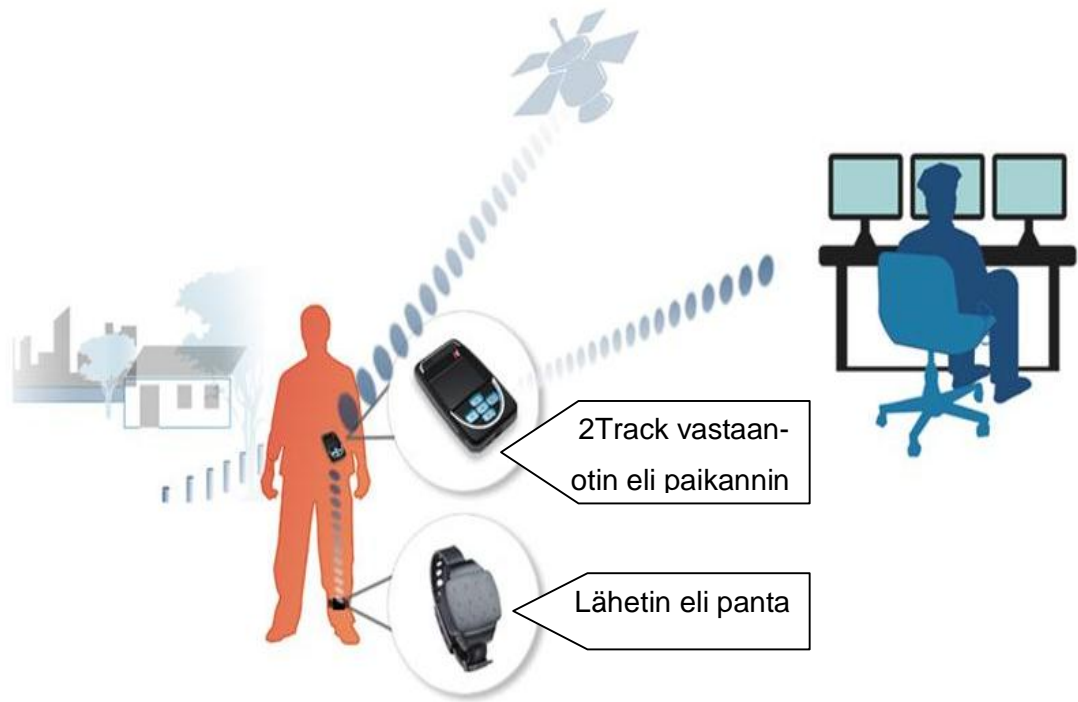
ja laite varoittaa automaattisesti sen loppumisesta 7 - 10 päivää etukäteen.
(2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Paikantimen suunnittelussa on pyritty sen helppoon käytettävyyteen. Laite on pienikokoinen ja kevyt. Se painaa vain 180 grammaa. Litteän muotoilun ansiosta sitä on helppo kantaa esimerkiksi vyötäröllä. Paikantimen akkua on ladattava vähintään kaksi tuntia päivässä, ja sen lataus kestää 18 - 22 tuntia kerrallaan. Paikantimessa on tarkka nestekidenäyttö (LCD), kosketusnäppäimet ja värinäähälytys. Vanki ja vartija voivat kommunikoida vastaanottimen välityksellä sekä tekstiviestein että puhuen. Paikantimen muistiin tallentuvat kaikki valvontatapahtumat, ja niitä voidaan tarkastella 30 vuorokauden ajan. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

5.1.2 Valvottavan paikannus

Vangin paikantaminen perustuu satelliittipaikannusjärjestelmään (GPS). Paikantimen reaaliaikainen sijainti saadaan selville satelliiteista tulevien signaalien avulla. Valvontalaitteiden keräämät tiedot kirjautuvat valvontajärjestelmään. Vartijat voivat seurata valvottavia vankilan toimistosta käsin. Kaikki tiedot välittyvät myös Turun keskusvalvomoon. Mikäli signaalin lähettämät kriteerit eivät täyty, järjestelmä aiheuttaa hälytyksen, joka näkyy valvomon monitorilla. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Kuvassa 1 esitetään pantavalvontalaitteen osat ja niiden toiminta. Vangin mukana oleva paikannin lähettää jalkaan kiinnitetystä pannasta vastaanotetun radiotaajuussignaalin ja satelliitin antaman paikannussignaalin valvomon järjestelmään. Avovankilan vartija ja keskusvalvomo seuraavat valvottavan liikkeitä reaaliajassa.

Kuva 1. Pantavalvontalaitteen toiminta. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

5.1.3 Valvonta-alueet ja aikataulut

Sähköisen valvonnan järjestelmän avulla voidaan valvoa, että vanki noudattaa hänelle etukäteen laadittua päiväohjelmaa. Tämä tapahtuu niin, että yksittäiselle vangille voidaan tallentaa järjestelmään erilaisia valvonta-alueita ja aikatauluja. Valvonta-alueet voivat olla erimuotoisia ja -kokoisia, ja niitä voi yhdelle valvottavalle muodostaa enintään sata. Vangille voidaan tallentaa myös henkilökohtaisia aikatauluja. Ne voivat olla joko viikoittaisia tai kalenterin mukaisia. Erilaisiin päiväohjelmiin perustuvia aikatauluja voi olla sata erilaista. Hälytysviivetoiminnon avulla vangille voidaan määritellä aika, jonka puitteissa hän voi siirtyä alueelta toiselle aiheuttamatta valvontarikettä. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Suomenlinnan valvontajärjestelmässä ei käytetä aluemäärittäjiä eikä aikatauluja, vaan valvonta perustuu ainoastaan vangin paikannukseen. Rajoitusten muokkaaminen työllistäisi vartijoita kohtuuttomasti, koska vankiliikenne on avolaitoksessa erittäin vilkasta. (Nurmi 2012.) Vartija Olli Virtasen (nimi muutettu, haastateltava haluaa pysyä anonyymina) mukaan koulutuksessa päivä-

ohjelman laatimista on harjoiteltu, mutta vartijaresurssien rajallisuuden takia tätä ominaisuutta ei ole otettu käyttöön. Hänen käsityksensä mukaan rajoja tulisi muokata aina, kun vanki lähtee poistumislualle, töihin tai hoitamaan muita asioita.

Pantavalvontajärjestelmään on mahdollista määritellä viiveaika, jonka paikannin ja panta voivat olla erossa toisistaan aiheuttamatta hälytystä. Suomenlinnan avovankilassa viiveajaksi on asetettu viisi minuuttia. Ajan lisäksi järjestelmään määritellään myös paikantimen ja pannan välinen maksimietäisyys. Suomenlinnan vankilassa valvottavan ja paikantimen enimmäisetäisyydeksi on määritetty 25 . 50 metriä. Toisin sanoen laite aiheuttaa hälytyksen, mikäli vanki oleskelee yli viisi minuuttia sallitun sektorin ulkopuolella. (Nurmi 2012.)

Vartija Virtasen kertoman mukaan alussa rajojen asettaminen oli erittäin vaikeaa, ja hälytyksiä aiheutui todella paljon. Hälytysviivetoiminnon käytön oppimisen myötä hälytysten määrä väheni huomattavasti. Tämä helpotti merkittävästi vartijoiden työtä. Hälytysviive antaa vangille mahdollisuuden poistua hetkeksi paikantimen luota ilman, että laite ehtii tehdä hälytystä.

Kokemukset ovat osoittaneet, että sähköiseen pantavalvontajärjestelmään siirtyminen ei tiukentanut vankien liikkumisvapautta. Vangit voivat liikkua vankilan alueella entiseen tapaan ja poistua tarvittaessa alueelta poistumisluvan saatuaan. Pantavalvontajärjestelmän käyttö mahdollistaa, että jälkeempäin voidaan todistetusti selvittää valvottavan liikkumiset. (Virtanen 2012.)

5.2 Henkilöstön koulutus

Laitteiden toimittaja Elmotec on kouluttanut henkilökunnan pantavalvonnan käyttöön. Koulutuksissa on käyty läpi laitteiden ominaisuudet, asennustoi-
menpiteet, valvottavan kirjaaminen, valvontaohjelman sisältö, päivittäinen valvonta ja raportointi. Koulutusmateriaali on koostunut PowerPoint-esityksistä. Laitteiden käyttöä on harjoiteltu myös käytännössä. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Rikosseuraamusesimies Petri Nurmen mukaan erilaisia sähköisen pantavalvonnan koulutustilaisuuksia on ollut noin viisi kertaa. Koko vartijakunta ei ole

kuitenkaan osallistunut koulutuksiin yhtä aikaa. Viimeisimpään lisäkoulutustilaisuuteen Turun keskusvalvomossa osallistuivat esimiehet ja jokaisen ryhmän pantavalvontavastaava. Yksittäiselle vartijalle annettuun koulutuksen määrään on vaikuttanut käytännön järjestelyiden lisäksi myös hänen oma kiinnostuksensa ja motivaationsa. Koulutuksen edetessä on huomattu, että toiset vartijat ovat omaksuneet uuden järjestelmän nopeammin kuin toiset. Nurmen mukaan sähköisen valvontajärjestelmän käyttöaktiivisuudessa on havaittu suuria eroja eri vartijoiden välillä. Nurmen käsityksen mukaan vartijakunnasta löytyy edelleen muutamia vartijoita, jotka eivät ole kirjautuneet Elmotechiin omilla tunnuksillaan.

Haastattelemieni vartijoiden mielestä koulutus ei ole ollut riittävä. Laitteiden käyttöönotossa on ilmennyt paljon ongelmia. Vartija Virtasen mukaan jo ensimmäisessä koulutustilaisuudessa olisi tullut kertoa yksityiskohtaisempaa tietoa järjestelmän toiminnasta. Tällä tavoin toimien laitteita olisi osattu käyttää heti oikein, ja turhien hälytysten määrä olisi ollut vähäisempi. Vartija Ari Laurinmaan mielestä kouluttajakaan ei tuntenut järjestelmän kaikkia ominaisuuksia riittävän hyvin, joten koulutettavan oma rooli tiedon etsinnässä korostui.

Haastattelemieni vartijoiden kokemuksen mukaan koulutustilaisuuksia ei järjestetty riittävästi. Mikäli olit estynyt osallistumasta koulutukseen ennen käyttöönottoa, ainoaksi mahdollisuudeksi jäi opetella laitteiden toimintaa käytännössä työkavereiden opastuksella. Vartija Pia Auvinen kertoi saaneensa lisävarmuutta järjestelmän käyttöön kirjalliseen materiaalin tutustumalla ja laitetta kokeillen.

5.3 Laitteiden toimivuus ja korjaus

Pantavalvontalaitteista saadut käyttökokemukset ovat osoittaneet, että laitteissa on paljon teknisiä ongelmia. Rikosseuraamusesimies Nurmen mukaan suurimpana ongelmana on seurantalaitteen äänen huono kuuluvuus. Toiseksi akkujen teho heikentyy nopeasti, jolloin valmiusaika lyhenee ja lataamisen tarve lisääntyy. Lisäksi satelliittiyhteyden muodostuminen ei ole onnistunut laitteen aktivointivaiheessa odotetulla tavalla. Äänenlaatuongelmat on saatettu valmistajan tietoon, ja niihin on luvattu parannusta. (Nurmi 2012.)

Haastattelemieni vartijoiden kokemusten mukaan seurantalaitteiden puheominaisuudet ovat erittäin huonot. Erityisenä ongelmana pidetään äänen laatua ja kuuluvuutta. Vartijoiden mukaan vangin ääntä on vaikea tunnistaa huonon yhteyden takia. Valvoja kuulee oman puheensa kaikkina, jolloin vangin puhe hukkuu taustalle. Puheäänen tunnistamisen merkitys korostuu koevapausvankien valvonnassa, koska heillä ei ole jalkapantaa, vaan valvonta tapahtuu ainoastaan seurantalaitteen avulla.

Valvontalaitteiden valmistajan mukaan akut toimivat kahden tunnin latauksella 18 - 22 tuntia. Käyttökokemukset ovat kuitenkin osoittaneet, että laitteiden akut ovat heikentyneet käytön myötä niin, että niitä tulee ladata yhä enemmän. Tämä aiheuttaa ylimääräistä työtä sekä vangeille että vartijoille. Vangin on huolehdittava siitä, että hänellä on jatkuvasti mahdollisuus ladata akkua. Mikäli näin ei tapahdu, laite ilmoittaa akun latauksen laskusta valvomoon. Hälytysmerkinnän myötä vartijan on oltava yhteydessä vankiin ja huomautettava tälle asiasta. Tällaiset toimenpiteet kuormittavat henkilökuntaa tarpeettomasti. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Rikosseuraamusesimies Timo Salomäen mukaan valvontalaitteiden määrä on liian vähäinen. Hankitut sata laitetta riittäisivät kaikille vangeille, mikäli ne olisivat kaikki yhtä aikaa käytössä. Laitteita on kuitenkin jatkuvasti huollettava sekä kalibroitava uudelleen. Salomäen mukaan viisi kuukautta järjestelmän käyttöönoton jälkeen laitteista oli pois käytöstä 20 %. (Salomäki 2012.) Tämä tarkoittaa sitä, että osa vangeista on jatkuvasti ilman valvontalaitetta. Vartija Virtasen mukaan alussa oli ongelmana myös se, ettei laitetta saatu käyttöön uudelle vangille, koska se oli aikaisemmin aktivoitu toiselle vangille. Tämä järjestelmävika on sittemmin onnistuttu poistamaan.

Vialliset laitteet korjaa Vantaalla sijaitseva turvallisuusjärjestelmiä maahantuo-va ja huoltava yritys SafeIT Oy. Korjaus kestää keskimäärin kaksi viikkoa. Korjauksen ajaksi ei ole mahdollista saada sijaislaitetta. (Nurmi 2012.)

6 VARTIJAN TYÖ

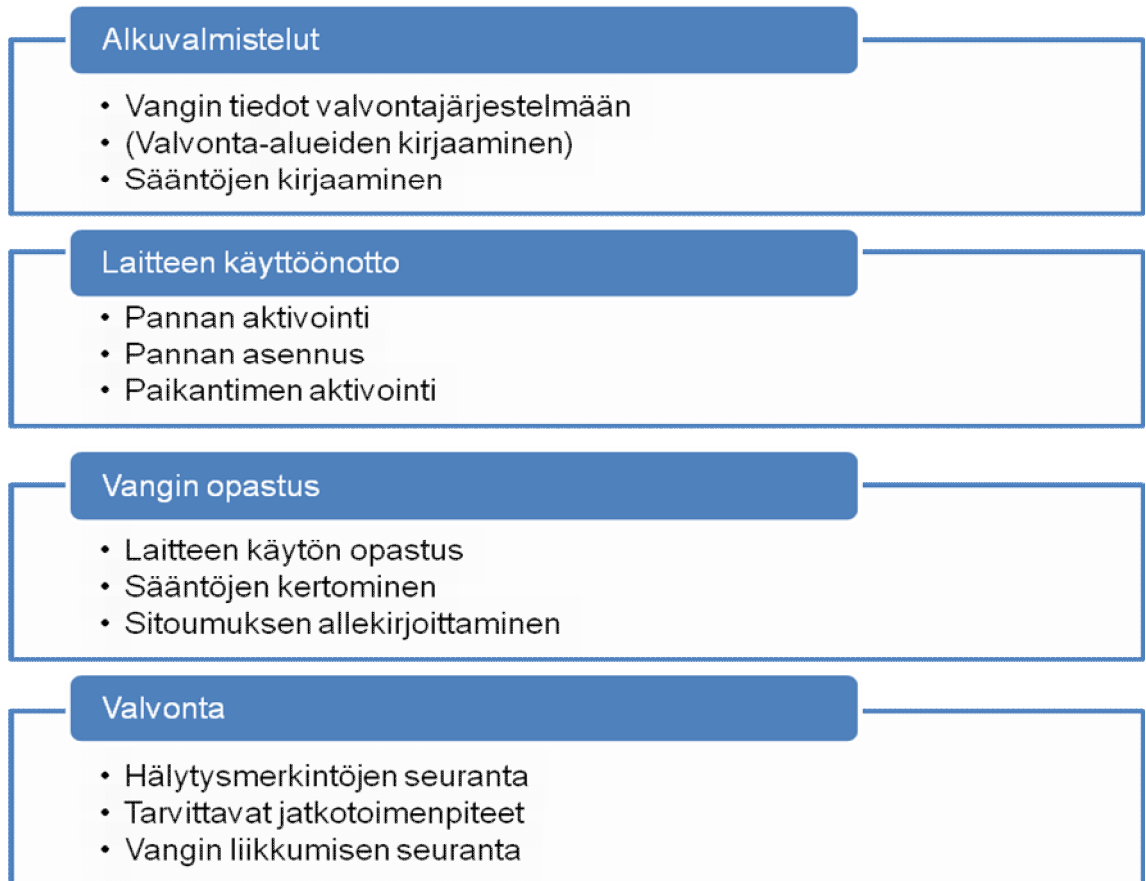
6.1 Vartijan tehtävät

Vartijan tärkeimpänä tehtävänä on taata vankilan toiminnan sujuvuus, järjestys ja turvallisuus. Vartija ottaa vastaan uudet vangit ja perehdyttää heidät vankilan toimintaan sekä hoitaa vangin vapautumiseen liittyvät käytännön toimenpiteet. Vartijat tekevät tarkastuksia vankiloiden tiloissa sekä henkilö- ja päihdetarkastuksia vangeille. Vartijat huolehtivat myös ulkopuolisten henkilöiden vierailuihin liittyvistä tarkastuksista ja valvonnasta. (Vankilan työjärjestys 2011.)

Vartija osallistuu vankien rangaistusajansuunnitelmien tarkentamiseen sekä toimintaohjelmien ja vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen. Vartijat huolehtivat vankitietojärjestelmän ylläpidosta, vankien ansiokorttien oikeellisuudesta ja posteista. Vartija suorittaa poistumisluvalla lähtöön ja paluuseen liittyvät tehtävät sekä tarkastaa vankien lähtö- ja paluuajat. Vartijat osallistuvat valvotun koevapauden valmisteluun ja suorittavat vankilan ulkopuolella olevien vankien etävalvontaa. Vartijat suorittavat vankikuljetukset ja toimivat yhteistyössä eri tahojen kanssa vankeihin liittyvissä asioissa. (Vankilan työjärjestys 2011.)

6.2 Sähköisen valvonnan työtehtävät

Sähköiseen pantavalvontaan siirtyminen on muuttanut hieman vartijan työkuva ja luonut tälle joukon uusia työtehtäviä. Alla olevassa kuvassa 2 on esitetty sähköiseen valvontaan liittyvät vartijan työtehtävät tapahtumajärjestyksessä. Aluksi vangin tiedot ja valvonnan asetukset syötetään valvontajärjestelmään. Sen jälkeen panta aktivoidaan ja asennetaan vangin nilkan ympärille. Sitten aktivoidaan paikannin. Asennusvaiheen jälkeen vankia opastetaan laitteen käytössä ja hänelle kerrotaan valvonnan säännöt. Tämän jälkeen valvontalaitteisto on valmis käyttöön. Päivystävän vartijan työtehtäviin kuuluu hälytysmerkintöjen seuraaminen monitorilta ja niihin liittyvien tarvittavien toimenpiteiden toteuttaminen.

Kuva 2. Sähköisen valvonnan työtehtävät

6.2.1 Alkuvalmistelut

Pantavalvonnan kohderyhmään kuuluvat kaikki Suomenlinnan vankilassa vankeusrangaistusta suorittavat vangit. Pantavalvontalaitteet säilytetään ja asennetaan vartijoiden toimistossa eli valvomossa. Kun vanki tulee suorittamaan rangaistustaan Suomenlinnan vankilaan, tekee päivystysvuorossa oleva vartija tarvittavat toimenpiteet pantavalvonnan aloittamista varten. (Salomäki 2012.)

Ennen laitteen asennusta vartija kirjaa valvottavan tiedot valvontaohjelmaan ja tarkistaa, että ohjelmaan tallennettu sarjanumero on sama kuin laitteessa. Tämä numero on vangin tunniste valvontajärjestelmässä. Käyttöönoton yhteydessä järjestelmään määritellään myös vangin muut mahdolliset rajoitukset, kuten valvonta-alueet ja hälytysviive. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

6.2.2 Laitteen käyttöönotto

Tarvittavien alkuvalmistelujen jälkeen vartija aktivoi pannan elektronisen avaimen avulla (Manual Reset Device eli MRD). Aktivointi tapahtuu yhdistämällä elektroninen avain pannassa oleviin piikkeihin. Panta aktivoituu noin minuutissa, jonka jälkeen vartija asentaa pannan vangin nilkan ympärille. Panta laitetaan nilkan ohuimpaan kohtaa mahdollisimman kireälle, mutta kuitenkin niin, että yksi sormi mahtuu pannan ja nilkan väliin. Pannan asennus onnistuu ainoastaan tarkoitukseen suunniteltujen erikoistyökalujen avulla. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Paikannin aktivoidaan kytkemällä se laturiin. Paikannin ottaa yhteyden järjestelmään, joka lataa laitteeseen valvottavan tiedot ja aikataulut. Tämän jälkeen paikannin etsii pannan radiotaajuussignaalin. Seuraavaksi paikannin etsii satelliittisignaalin. Tämä työvaihe onnistuu parhaiten ulkona avoimen taivaan alla. Kun aktivointi on tehty onnistuneesti, pantavalvontalaite on käyttövalmis. Mikäli panta ei aktivoitunut oikein, se ei löydä paikanninta ja aktivointi keskeytyy. Tällöin kaikki aktivointitoimenpiteet on suoritettava uudelleen. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

6.2.3 Vangin opastus

Pantavalvonta aloitetaan ohjeistamalla vanki valvontalaitteen käyttöön. Sääntöjen mukaan hänen on pidettävä valvontalaitteistoon kuuluva paikannin aina mukanaan. Vanki velvoitetaan myös vastaamaan paikantimeen tuleviin puheluihin ja kuittaamaan siihen saapuvat viestit. Valvottavan on lisäksi huolehdittava laitteen akun säännöllisestä latauksesta. (2Track Kaksiosainen seurantajärjestelmä 2011.)

Sähköisessä valvonnassa tarvitaan valvottavan yhteistyökykyä ja -halua. Vanki on vastuussa siitä, että hän toimii saamiensa ohjeiden mukaan. Vangin tulee valvontalaitetta vastaanottaessaan allekirjoittaa sitoumus, jossa hän lupautuu käsittelemään välineitä huolellisesti ja noudattamaan annettuja ohjeita. Jos vanki omalla käyttäytymisellään aiheuttaa välineiden rikkoutumisen tai katoamisen, hänen on korvattava aiheuttamansa vahinko. (Sitoumuskaavake 2012.) Rikosseuraamusesimiehen antamien tietojen mukaan vangin korvaus-

vastuu on 600 euroa, mikäli laitteen kaikki osat katoavat tai rikkoutuvat (Nurmi 2012).

Vartija Auvisen kokemuksen mukaan vankien asenteet pantavalvontaa kohtaan vaihtelevat todella paljon. Toiset ovat innokkaita olemaan mukana uudessa kokeilussa, toiset taas eivät halua pantaa ollenkaan. Joidenkin vankien kanssa perehdytykseen käytetään enemmän aikaa ja ohjeita käydään läpi yksityiskohtaisemmin. Teknisiä laitteita tottuneesti käyttäville vangeille opastus on helpompaa ja nopeampaa. (Auvinen 2012.)

6.2.4 Vankeusvankien valvonta

Vartija voi seurata vangin liikkumista toimistotilassa olevalta monitorilta. Monitorilta näkyy myös mahdolliset vangin tekemät pantavalvonnan rikkeet. Suomenlinnan vankilassa vankien sähköinen valvonta ei ole reaaliaikaista henkilöstöresurssien takia. Vartijalla ei ole mahdollisuutta istua koko ajan koneen ääressä, vaan hän seuraa valvontajärjestelmää muiden työtehtäviensä ohessa. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Sähköisessä valvontajärjestelmässä on joitain valvontatyötä vaikeuttavia ominaisuuksia. Vartijat kertoivat, että mikäli konetta ei käytetä vähään aikaan, se lukkiutuu, ja silloin järjestelmään on kirjauduttava uudestaan. Hälytysilmoitus ei aiheuta merkkiääntä, joten sen välittömään havaitsemiseen tarvittaisiin vartija, joka keskittyy vain sähköisen valvontajärjestelmän seuraamiseen. Toisinaan järjestelmä päivittää hälytykset viiveellä. Sähköinen valvonta ei siis ole täysin reaaliaikaista. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Vangilla on mahdollisuus anoa poistumislupaa vankilasta henkilökohtaisten asioiden hoitamiseen tai lomailuun. Anomuksessaan vangin on ilmoitettava missä hän aikoo poistumisluvallaan liikkua. Poistumisluvan saaneelle vangille tehdään lomapassi, jossa määritellään ne alueet tai kaupungit, joissa hänellä on lupa oleskella. Teknisesti nämä tiedot olisi mahdollista asettaa pantavalvontajärjestelmään. Suomenlinnan vankilassa näin ei kuitenkaan tehdä. (Virtanen 2012.) Sähköisen valvonnan ansiosta vangin liikkeet voidaan helposti tarkastaa jälkikäteen. Myös muut viranomaiset, kuten poliisi, saattavat olla kiinnostuneita vangin poistumisluvan aikaisista liikkeistä. (Salomäki 2012.)

6.2.5 Koevapausvankien valvonta

Koevapausvankien valvonta hoidetaan avovankiloista käsin. Valvottu koevapaus on yleensä jatkoa avovankilasijoitukselle. Tällöin vanki jää kirjoille siihen avovankilaan, jossa hän on ollut myös vankeudessa. Koevapauden alkaessa vangille määritellään alueet, joissa hän saa liikkua. Koevapaus edellyttää sääntöjen noudattamista. Vangin on soitettava avovankilaan etukäteen sovituina aikoina, vähintään kerran päivässä. Koevapausvanki on sitoutunut päihteettömyyteen. Hänen tulee käydä vankilassa huumeseulassa joko viikon tai kahden viikon välein sekä aina pyydettyä. Seurantakäynneillä sekä kontrolloidaan että tuetaan vangin päihteettömyyttä. Yhteydenottojen ja käyntien määrään vaikuttaa arviointi vangin luotettavuudesta. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Lainsäädäntö ei tällä hetkellä salli pantavalvonnan käyttöä koevapausvangeilla, joten valvonta tapahtuu ainoastaan paikantimen avulla. Valvottavan on aina oltava tavoitettavissa. Vartija voi ottaa yhteyttä vankiin sekä puhelimitse että tekstiviestein. Lisäksi vankia valvotaan paikantimesta saatujen sijaintitietojen avulla. Valvottavan on ilmoitettava etukäteen, mikäli hän on estynyt vastaanottamasta yhteydenottoa. Hyväksyttäväksi esteiksi vartija Auvinen mainitsi esimerkiksi uimahallissa tai lääkärin vastaanotolla käynnin. (Auvinen 2012.)

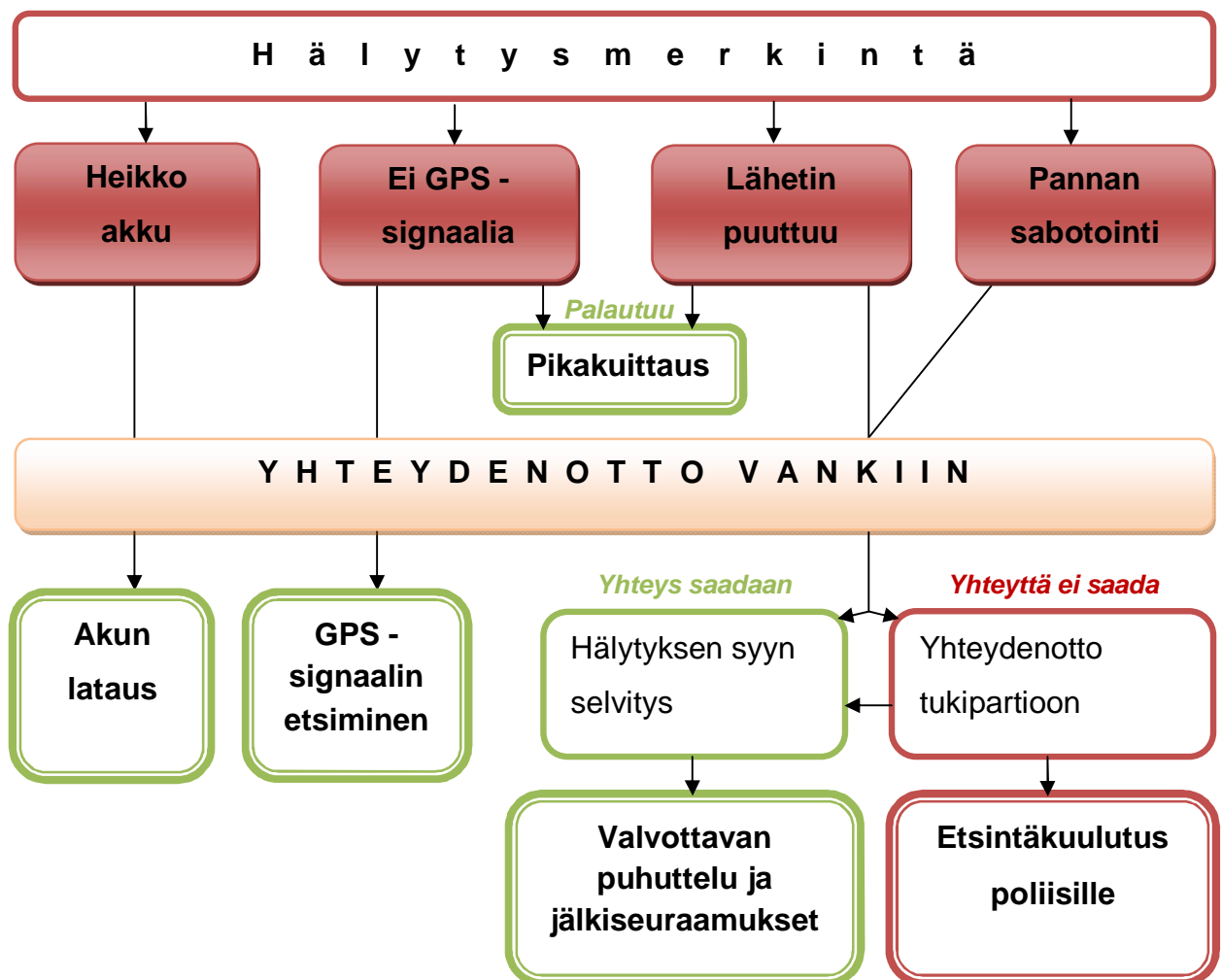
Valvotussa koevapaudessa olevien vankien valvontaa varten on perustettu erityinen päivystyspartio. Sen tehtävänä on suorittaa vangeille sijaintitarkastuksia ja päihteettömyysvalvontaa. Mikäli avovankilasta ei saada yhteyttä vankiin, hän ei ota sovituksi yhteyttä vankilaan tai vartijoilla on epäily hänen sijainnistaan tai päihteettömyydestään, lähetetään päivystyspartio tarkistamaan kyseisen vangin tilanne. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Haastattelemieni vartijoiden mielestä myös koevapaudessa oleville vangeille tulisi voida käyttää pantavalvontaa. Pelkän paikantimen avulla voidaan seurata vangin liikkeitä, mutta ei voida varmistua siitä, että paikannin ja valvottava ovat samassa paikassa. Joissain tilanteissa vartijoiden on vaikeaa tai jopa mahdotonta varmistua siitä, että paikantimessa puhuja on kyseinen vanki, eikä joku muu henkilö. Tämä epäkohta voitaisiin poistaa pannan käytön avulla. Rikosseuraamuskeskuksen Nurmen mukaan piakkoin uudistuvan vankeuslain

myötä pantavalvonnan käyttö tulee mahdolliseksi myös valvotussa koevapaudessa oleville vangeille.

6.2.6 Hälytyksiin reagointi

Pantavalvontajärjestelmässä olevan valvottavan tekemät sääntörikkomukset aiheuttavat hälytysmerkinnän valvomon näyttöpäätteelle. Hälytysmerkintöjä on useita erilaisia. Hälytyksen havaittuaan vartija suorittaa kunkin rikkeen vaatimat toimenpiteet. Kuvassa 3 esitetään pantavalvontajärjestelmän yleisimmät hälytysmerkintätyypit ja niitä seuraavat tapahtumaketjut. Kuvan jälkeen selostetaan yksityiskohtaiset toimenpiteet kustakin hälytyksen aiheuttajasta.

Kuva 3. Yleisimmät hälytystyyppit ja niitä seuraavat tapahtumaketjut

Lähetin puuttuu tai ei GPS-signaalia

Lähetin puuttuu -merkintä tarkoittaa, että panta ja paikannin ovat olleet liian kauan liian kaukana toisistaan. Heikko tai kokonaan hävinnyt satelliittisignaali aiheuttaa *Ei GPS-signaalia* -hälytyksen. Näihin kahteen hälytystyyppiin reagoidaan samalla tavalla. Hälytyksen jälkeen valvoja odottaa hetken, tuleeko päätteelle itsestään merkintä *lähetin palautunut* tai *signaali palautunut*. Mikäli näin tapahtuu, valvoja suorittaa pikakuittauksen koneelle. Mikäli *palautunut*-merkintää ei tule, vartija ottaa yhteyttä vankiin. Tämä tapahtuu vangin olinpaikasta riippuen joko henkilökohtaisesti tai paikantimen välityksellä.

Yhteydenoton onnistuttua selvitetään hälytyksen syy ja tehdään tarvittavat toimet. Yleisimmin *lähetin puuttuu* -merkintä johtuu vangin unohduksesta ottaa paikannin mukaansa. Vartijan tehtäväksi jää kehottaa vankia hakemaan seurantalaitteensa ja antaa tälle suullinen huomautus sekä kuitata merkintä järjestelmään. Satelliittisignaalin puuttuminen ei johdu vangin käytöksestä, vaan on aina tekninen ongelma. Valvojan tehtävänä on saada laite toimimaan. Yksittäisissä tapauksissa *lähetin puuttuu*- ja *ei GPS-signaalia*-merkinnät eivät aiheuta muita jatkotoimenpiteitä. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Mikäli Suomenlinnan alueen ulkopuolella olevaan vankiin ei onnistuta saamaan yhteyttä *lähetin puuttuu* -hälytyksen jälkeen, vartija voi ottaa yhteyttä pääasiassa koevapausvankeja valvovaan tukipartioon. Tukipartio yrittää tavoittaa vangin, jos heidän työtilanteensa sen sallii. Tavoittaminen on yleensä hankalaa, koska paikannin ja vanki eivät todennäköisesti ole enää tässä vaiheessa samassa paikassa. Valvontajärjestelmä tietää vain paikantimen sijainnin. Mikäli tukipartio ei tavoita vankia, tehdään hänestä vankilasta käsin etsintäkuulutus poliisille. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Rikosseuraamusesimies Nurmi kertoi, että mikäli vanki toistuvasti aiheuttaa *lähetin puuttuu* -hälytyksen, saa hän ensimmäisenä seuraamuksena vartijalta suullisen huomautuksen. Tilanteen jatkuessa ennallaan seuraava askel on virallinen, turvallisuudesta vastaavan rikosseuraamusesimiehen antama muistutus. Nurmen mukaan näitä muistutuksia on pantavalvonnan historian aikana

langetettu neljä kertaa. Mikäli vanki jatkaa toistuvien hälytysten aiheuttamista, hänelle annetaan varoitus. Hänet voidaan myös siirtää suljettuun vankilaan.

Haastattelemieni vartijoiden käsitysten mukaan pantavalvonnassa rikkeitä tekeville vangeille ei langeteta riittäviä sanktioita. Vangit eivät koe huomautuksia seuraamuksina, joten heille ei koidu suoranaista haittaa aiheuttamistaan hälytyksistä. Vangeilla ei välttämättä ole motivaatiota noudattaa annettuja ohjeita, tai he saattavat jopa tahallaan kiusata vartijoita aiheuttamalla turhia hälytyksiä. Rikosseuraamusesimies Nurmi peräänkuuluttaa vartijoilta aktiivisuutta rikkeiden kirjaamiseen, koska vain sitä kautta vangeille voidaan langettaa sanktioita.

Heikko akku

Vangin laiminlyödessä paikantimen akun riittävän latauksen, antaa valvontajärjestelmä *heikko akku* -hälytysmerkinnän. Mikäli vanki ei itse reagoi paikantimen antamaan merkkiääneen, joutuu vartija ottamaan yhteyttä vankiin ja kehottamaan häntä lataamaan akun. Muita toimenpiteitä ei yleensä tällaisessa tilanteessa tarvita. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Pannan sabotointi

Pannan rikkoutuessa valvontajärjestelmä antaa *pannan sabotointi* -hälytyksen. Tämä hälytystyyppi johtuu vangin tahallisesta toiminnasta. Hän on joko vahingoittanut pantaa tai irrottanut sen. Valvontahenkilökunta voi *pannan sabotointi* -merkinnän ilmestyttyä olettaa, että vanki on aikeissa poistua sallitulta alueelta. Tällöin vankiin yritetään välittömästi ottaa yhteyttä. Vartijat voivat itse yrittää löytää vangin, mikäli hän on ennen hälytystä ollut Suomenlinnan alueella. Vankila-alueen ulkopuolella oleskelleeseen vankiin yritetään ottaa yhteyttä tukipartion avulla. Mikäli vankia ei tavoiteta, tehdään poliisille etsintäkuulutus. (Auvinen 2012, Laurinmaa 2012, Virtanen 2012.)

Virallista tilastoa rikkoutuneista pantavalvontalaitteista ei ole vielä olemassa, mutta rikosseuraamusesimies Nurmen arvion mukaan laitteita on puolen vuoden käytön aikana jouduttu poistamaan käytöstä noin 12. Laitteita on rikkou-

tunut tai rikottu tahallisesti, mutta niitä on myös kadonnut tai kadotettu tarkoituksella. (Nurmi 2012.)

7 SÄHKÖINEN VALVONTA AVOLAITOKSISSA . TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tutkimuksessani on analysoitu sähköisen pantavalvonnan tavoitteiden toteutumista noin puolen vuoden käyttökokemusten perusteella. Pantavalvonnan tarpeellisuutta perustellaan yleisen turvallisuuden parantumisella ja valvonnan monimuotoisuuden lisäämisellä, unohtamatta mahdollisesti saavutettavia kustannussäästöjä. Rikosseuraamusesimies Nurmen mukaan Suomenlinnan vankilan johdolla on ollut mahdollisuus operoida uudistusta näköalapaikalla, koska Suomenlinnan vankilan johtaja Sinikka Saarela on toiminut sähköisen valvonnan työryhmän jäsenenä. (Nurmi 2012.)

7.1 Rangaistusten täytäntöönpanon strategiset muutokset

Sähköisen pantavalvonnan tavoitteena on tehostaa valvontaa ja sitä kautta mahdollistaa entistä useamman vangin sijoittamisen avolaitoksiin. Kokemusten mukaan pantavalvonnan käyttö ei kuitenkaan ole vähentänyt Suomenlinnan henkilökunnan työtehtäviä. Haastattelemani rikosseuraamusesimiehet ja vartijat ovat yhtä mieltä siitä, että pantavalvonta työllistää jo ennestään kuormitettua valvontahenkilökuntaa huomattavasti lisää. Valvonta ei ole tehostunut pantavalvonnan myötä toivotulla tavalla, koska laitteistossa ja käyttöjärjestelmässä on ollut lukuisia teknisiä ongelmia.

Pantavalvonta ei ole vaikuttanut tuomitun vankeusrangaistuksen sisältöön, mutta se on lisännyt vangin vastuuta. Sähköisen valvonnan myötä on myös muodostunut uusi psykologinen valvontaominaisuus. Vangille tulee vahvasti sellainen tunne, että häntä valvotaan, ja se saattaa ennaltaehkäistä impulsiivista käytöstä.

Suomenlinnan vankipaikat ovat olleet täynnä jo ennen pantavalvonnan aloittamista, eikä niitä sen aikana myöskään ole vapautunut. Rikosseuraamusesimies Nurmen mielestä mitkään tekniset apuvälineet eivät tuo lisää vuodepaikkoja avovankiloihin.

7.2 Turvallisuuden parantuminen

Yksi avolaitosten sähköisen valvonnan tavoitteista on vankien, henkilökunnan ja yhteiskunnan turvallisuuden parantaminen. Rikosseuraamusesimies Nurmen näkemyksen mukaan pantavalvonnalla ei kuitenkaan ole suoranaista vaikutusta henkilökunnan tai vankien turvallisuudelle. Sen sijaan sähköisen valvonnan käyttöönotolla näyttäisi olevan vaikutusta luvattomien poistumisten ja poistumisluvalle jäämisten määriin.

Luvattomalla poistumisella tarkoitetaan sitä, että vanki poistuu vankila-alueelta luvatta. Poistumisluvalle jäämistä on sen sijaan se, että vanki jättää palaamatta poistumisluvalta takaisin vankilaan. Poistumisluvalle jäämisiä tapahtuu huomattavasti enemmän kuin luvatta poistumisia. (Nurmi 2012.)

Sähköisestä pantavalvonnasta saatujen lyhyiden käyttökokemusten perusteella ei voida vielä tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä, mutta tässä vaiheessa näyttäisi siltä, että viime vuosien poistumisluvalle jäämisten ja luvattomien poistumisten luvuista jäädään huomattavasti. Rikosseuraamusesimies Nurmelta saatujen lukujen mukaan vuonna 2011 Suomenlinnasta poistui luvatta 13 vankia ja vuonna 2010 vastaava luku oli 12. Tänä vuonna 2012 elokuuhun mennessä on luvatta poistunut vain yksi vanki. Myös poistumisluvalle jääneiden määrä vuonna 2012 näyttää jäävän huomattavasti pienemmäksi kuin edellisenä vuonna 2011, jolloin lukumäärä oli 17. Ennen pantavalvonnan aloittamista vangin oli mahdollista poistua luvatta vankila-alueelta lyhyeksi ajaksi ilman, että hän jäi siitä välttämättä kiinni. Haastatteleman vartijat uskovat, että hetkelliset luvattomat poistumiset ovat pantavalvonnan myötä vähentyneet merkittävästi. Kiinnijäämisen riski on nykyään suuri, koska vangin liikkeitä voidaan tarkastaa valvontajärjestelmästä.

Avovankilaan sijoittaminen perustuu luottamukseen siitä, että vanki ei poistuisi luvatta. Vangin edellytyksiä suorittaa vankeusrangaistuksensa avovankilassa harkitaan tarkkaan. Avolaitoksesta on melko helppo poistua luvatta ilman, että tarvitsee käyttää voimakeinoja henkilökuntaa vastaan. Rikosseuraamusesimies Nurmen mukaan väkivaltaisia välikohtauksia Suomenlinnan vankilassa tapahtuukin todella harvoin. Viimeisten neljän vuoden ajalta on kaksi tapausta, joissa vartijat ovat joutuneet käyttämään voimakeinoja. Toi-

sessä tapauksessa vartija esti vangin luvattoman poistumisen ja toisessa vanki vastusti suljettuun laitokseen siirtämistä. Välikohtauksista ei aiheutunut vammoja kummallekaan osapuolelle. Kolme kertaa viimeisten neljän vuoden aikana vanki on karannut kesken näytteenoton, mutta näihin tapauksiin ei ole liittynyt väkivaltaa. (Nurmi 2012.)

Pantavalvonta ei vartija Auvisen mukaan vaikuta vangin eikä vartijan turvallisuuteen, eikä se ole este vankien luvattomille poistumisille. Mikäli vanki haluaa poistua luvatta, hän todennäköisesti hajottaa pannan, jolloin hänen sijaintiakaan ei enää pystytä paikantamaan.

7.3 Henkilökunnan vapautuminen kuntoutus- ja tukitoimintaan

Hallituksen esityksessä todettiin, että valvonnan tehostuminen avolaitoksissa vapauttaa henkilökuntaa vankien kanssa tehtävään yksilölliseen tukitoimintaan. Rikosseuraamuskeskuksen Nurmen näkemyksen mukaan Suomenlinnan vankila tarjoaa vangeille kuntoutus- ja tukitoimintaa resursseihin nähden kiittävästi. Suurin osa kaikista toiminnoista järjestetään vankila-alueen ulkopuolella. Suomenlinnassa vangit osallistuvat toimintaan aktiivisesti, mistä kertovat valtakunnallisesti korkeat poistumislupatilastot.

Vangeille järjestetään runsaasti erilaisia koulutuksia ja ohjelmia, joiden tarkoituksena on kannustaa heitä kohti rikkeetöntä ja päihdeetöntä elämää sekä sopeuttaa heitä vapautumisen jälkeisiin haasteisiin. Suomenlinnan valmentava -koulutus (SUOVA) on ammatilliseen koulutukseen valmentava kurssi. Koulutuskeskus Salpauksen rakennusalan kurssia on järjestetty Suomenlinnan vankilassa vuodesta 2001 alkaen. Yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa järjestetään Kuntouttava vankityö -ohjelmaa (KUVA). Työtoiminta on tarkoitettu päihdeongelmallisille helsinkiläisille vangeille, jotka haluavat sitoutua päihdeettömyyteen ja rikoksettomuuteen. Vangeilla on mahdollisuus osallistua myös Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistossa järjestettävälle Liikenneturva- ja Suuttumuksenhallintakursseille. Lisäksi vankilassa kokoontuvat alkoholistien sekä huume- ja lääkeriippuvaisten vertaistukiryhmät. (Nurmi 2012.)

Vartijat eivät osallistu edellä mainittuihin koulutus- ja kurssitoimintoihin muuten kuin valvovassa roolissa. Vartijoiden tarjoama tukitoiminta on lähinnä yleis-

luonteista tukea vangin päivittäisten asioiden hoitamisessa. Yksi vartija on kuitenkin koulutautunut sertifioidun Viisi keskustelua muutoksesta -ohjelman (VKM) ohjaajaksi ja järjestänyt muutamia keskustelutilaisuuksia vangeille. Muutokset vankeuslaissa aiheuttavat paineita myös vartijoiden työnkuvan muokkautumiselle. Tulevaisuudessa vartijat työskentelisivät kenties enemmän ohjaajan kuin vartijan roolissa. Rikosseuraamusesimies Nurmen mielestä tällainen kehitys olisi osittain väärä, koska vartijoiden on jatkossakin vastattava vankilan turvallisuudesta ja pystyttävä toimimaan myös voimankäyttötilanteissa. (Nurmi 2012.)

Haastattelemieni vartijoiden mukaan heidän roolinsa vankien kanssa tehtävässä kuntoutus- ja tukitoiminnassa on ohjata vankeja kohti oman elämän hallintaa. Tämä tapahtuu yksinkertaisten arkisten askareiden hoitamisen ja tarvittaessa annettavan keskusteluavun muodossa. Vartijoiden mielestä myös tulevaisuudessa vartijan ja sosiaalityöntekijän roolit tulee pitää erillään. Vaikka pantavalvontaa kehitettäisiin edelleen, ei vartijan työaika riitä uusien tehtävien hoitoon. Rikosseuraamusesimies Nurmi kertoi, että palveluohjaus kuuluu merkittävänä osana Suomenlinnan vankilan toimintasuunnitelmaan eli vankeja kannustetaan hakeutumaan erilaisten kuntoutus- ja tukipalveluiden asiakkaiksi.

Rikosseuraamusesimies Salomäen mukaan sähköisellä pantavalvonnalla ei ole ollut minkäänlaista vaikutusta muun vankilahenkilökunnan kuin vartijoiden työtehtäviin. Hallituksen esityksessä mainittu tavoite vapauttaa vankilan henkilökuntaa vankien kanssa tehtävään kuntoutus- ja tukitoimintaan ei ole siis toteutunut. Tutkimukseen haastattelemani henkilöt eivät uskoneet, että tavoite voisi tulevaisuudessakaan toteutua.

7.4 Kustannussäästöt

Hallituksen esityksen mukaan sähköinen pantavalvonta tuo maamme vankienhoidolle tulevaisuudessa runsaasti kustannussäästöjä. Tässä vaiheessa kokeilua on vielä vaikea arvioida pantavalvonnan kaikkia kokonaiskustannuksia yhteensä. On selvää, että pantavalvonnan aloitusvaiheessa kustannuksia muodostuu enemmän kuin vakiintuneen järjestelmän käytöstä. Suurten han-

kintakustannusten lisäksi sähköisestä pantavalvonnasta aiheutuu jatkuvasti myös erilaisia käyttökustannuksia.

Toistaiseksi on liian aikaista arvioida, tuoko sähköinen pantavalvonta säästöjä vankeinhoidolle. Hallituksen esityksessä ei perusteltu, mistä mahdolliset säästöt muodostuvat. Mikäli niiden ajateltiin syntyvän henkilöstökuluja pienentämällä, tavoite ei todennäköisesti onnistu. Rikosseuraamusesimies Nurmen mukaan tekniset laitteet eivät voi kokonaan korvata henkilökohtaista rutiinivalvontaa. Vankilaolosuhteissa tarvitaan myös vankien tuntemusta ja ammatillista tilannetajua. Vastuuta ja riskienhallintaa ei voi myöskään koneistaa. Käyttökokemusten myötä on käynyt ilmi, että tekniikka on erehtyväistä ja järjestelmän luotettavuus riippuu monista alati muuttuvista tekijöistä. Tekniikka ei pysty aina antamaan riittävää tilannekuvaa, järjestelmä vain tukee vartijan tekemää työtä.

8 TUTKIMUKSEN ONNISTUMINEN JA PÄÄTELMÄT

8.1 Tutkimuksen onnistuminen

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millä perusteilla sähköinen pantavalvonta aloitettiin avovankiloissa ja ovatko hallituksen uudelle valvontamuodolle esittämät tavoitteet saavutettu. Halusin myös tutkia, miten sähköinen valvonta on käytännössä toteutettu Suomenlinnan vankilassa. Tutkimuksen tekoa vaikeutti se, että sähköinen pantavalvonta on aivan uusi asia Suomessa. Tietoa on saatavilla vielä hyvin vähän ja käytännön kokemuksetkin ovat erittäin tuoreita. Onnistuin kuitenkin tutkimuksessani saamaan vastaukset useimpiin asettamiini kysymyksiini.

Tutkimukseni perusteella voin todeta, että sähköinen valvonta Suomenlinnan vankilassa ei ainakaan vartijan näkökulmasta ole saavuttanut hallituksen asettamia tavoitteita. Uusi valvontamuoto ei ole tehostanut valvontaa eikä lisännyt vankilan turvallisuutta odotetulla tavalla. Sähköinen pantavalvonta ei ole myöskään vapauttanut henkilökuntaa valvontatyöstä vangin kanssa tehtävään tuki- ja kuntoutustoimintaan. Mahdollisia sähköisen pantavalvonnan mukanaan tuomia kustannussäästöjä on vielä mahdotonta tietää, joten kysymys säästöistä jää vielä tässä vaiheessa ilman vastausta.

Sähköisen pantavalvonnan käyttöönotossa on ollut paljon sekä teknisiä että käytännön ongelmia. Osaan teknisistä ongelmista on jo löydetty vastauksia, mutta osaan etsitään vielä ratkaisuja. Pantavalvonnan käytännön toteutuksessa ilmenneet vaikeudet johtuivat pääosin puutteellisesta käytön opastuksesta, ja ne ovat helpottaneet lisäkoulutuksen myötä. Haastattelemieni vartijoiden mielestä sähköinen pantavalvonta Suomenlinnan vankilassa on tuonut heille lisää työtehtäviä, mutta niistä valvontaan saatava konkreettinen hyöty ei ole ollut kovin suuri. Tästä voidaan päätellä, että tiedottamisen kautta tapahtuva vartijoiden motivointi uudistukseen on ollut puutteellista.

Tutkimuksen tulokset saattaisivat olla jonkin verran erilaisia, mikäli tutkimus toistettaisiin muutaman vuoden kuluttua. Sähköisen pantavalvonnan käyttöönotosta oli vartijoiden haastatteluja tehdessäni kulunut vain noin puoli vuotta aikaa. On selvää, että uuden valvontamuodon aiheuttamat muutokset ja käyttöönotossa ilmenneet ongelmat olivat tuolloin vielä vartijoilla tuoreessa muistissa ja näkyvät heidän antamissaan vastauksissaan.

8.2 Omat päätelmäni

Sähköisen pantavalvonnan tuomat kokemukset

Hallituksen esityksen mukaan sähköinen pantavalvonta otetaan käyttöön ensin avolaitoksissa ja siitä saatuja käyttökokemuksia hyödynnetään myöhemmin aloitettavan valvontarangaistuksen pantavalvonnassa. Lyhyelläkin aikavälillä saadut käyttökokemukset sähköisestä pantavalvonnasta ovat antaneet käsityksen laitteiston ominaisuuksista ja toimivuudesta sekä järjestelmän kustannuksista.

Mielestäni yhdessä avovankilassa tehtävä lyhyt, esimerkiksi vuoden mittainen, kokeilu toisi ilmi samat huomiot kuin nyt kolmessa laitoksessa toteutettuna. Näin toimimalla järjestelmä olisi saatu nopeammin toimimaan hyvin ja havaittuihin puutteisiin olisi helpompi puuttua pienemmässä ympäristössä. Nyt järjestelmän käyttöä laajennettiin, vaikka ei tiedetty vielä ensimmäisen käyttöpaikan kokemuksista. Mikäli katsottiin, että sähköinen pantavalvonta tuli ottaa samanaikaisesti käyttöön useissa eri laitoksissa, käyttöönottoa porrastamalla

olisi voitu välttää jo esiin tulleita ongelmia. Järjestelmän toteuttaminen pienemmässä ympäristössä olisi säästänyt myös kustannuksia.

Sähköisen valvonnan tuomat kustannussäästöt

Avolaitosten sähköisen pantavalvonnan tavoitteena on tuoda kustannussäästöjä vankeinhoidolle. Olen opinnäytetyötä kirjoittaessani pohtinut, mistä mahdolliset pantavalvonnan tuomat kustannussäästöt syntyvät. Olenkin tullut siihen tulokseen, että sähköinen pantavalvontajärjestelmä on lähes kokonaan uusi kustannuserä vankeinhoidolle. Se korvaa ainoastaan aikaisemman pienimuotoisena tapahtuneen matkapuhelinvalvonnan kuluerän. Tämän takia en usko, että sähköinen pantavalvonta tuo vankeinhoidolle säästöjä.

Mielestäni henkilöstövähennykset voisivat olla ainoa keino saada aikaan säästöjä. Olettamukseni mukaan vankeuslain muutokset tähtäävät valvonnan tehostumisen kautta henkilöstön vähentämiseen. Tämä ajatus on kuitenkin mielestäni ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että uudistuksilla halutaan parantaa avovankiloiden turvallisuutta. Lienee selvää, että vartijoiden vähentäminen heikentää laitosten turvallisuutta. Mikäli Suomenlinnan avovankilassa sataa vankia valvoisi kussakin työvuorossa nykyisen neljän vartijan sijasta vain esimerkiksi kaksi vartijaa, ei kaikkia työtehtäviä pystyttäisi hoitamaan. Sähköisen pantavalvonnan käyttöönotto ei ole vähentänyt vartijoiden työtehtäviä, vaan ne ovat vain lisääntyneet. Mielestäni tämän uudistuksen avulla on mahdollista sekä saavuttaa kustannussäästöjä että parantaa turvallisuutta.

Hallituksen esityksen mukaan sähköisen pantavalvonnan arvioitiin maksavan vankia kohden noin neljä euroa vuorokaudessa, jolloin kokonaiskustannukset olisivat yhden avolaitoksen osalta 80 000 - 100 000 euroa vuodessa. Suomenlinnan vankilassa on remontin vuoksi vuonna 2012 vain 70 vankia normaalin sadan sijaan. Vaikka Suomenlinnan avovankilan täyttöaste on tällä hetkellä vain 70 %, ylittää laitos silti sille asetetut kustannustavoitteet.

Pantavalvonnan vaikutukset vangin käyttäytymiseen

Avolaitoksissa vangeilla on melko vapaat olot, koska tarkoituksena on valmentaa vankeja vapauteen ja itsenäiseen elämään. Ajatus pantavalvonnasta on

mielestäni ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Vanki saattaa kokea, että häntä tarkkaillaan koko ajan. Avolaitokseen tuleva vanki saattaa tuntea sähköisen pantavalvonnan jopa tiukemmaksi valvontamuodoksi kuin se, johon hän on tottunut suljetussa laitoksessa ollessaan. Edes siellä vangin jokaista liikettä ei seurata kellon ympäri. Toisaalta pantavalvonnan luoma illuusio siitä, että vankia tarkkaillaan jatkuvasti, voi myös edesauttaa häntä käyttäytymään paremmin.

Tulevaisuudessa voi tulla ajankohtaiseksi miettiä myös pantavalvonnan mahdollisia vaikutuksia vangin mielenterveyteen. Vanki saattaa ahdistua, jos hän tuntee olevansa jatkuvan tarkkailun alaisena. Vaikuttaako pantavalvonta negatiivisesti avolaitosten avoimeen ilmapiiriin?

Sähköinen valvonta koevapausvangeilla

Mielestäni sähköinen pantavalvonta olisi hyvä valvontamuoto myös valvotussa koevapaudessa olevilla vangeilla. Tukipartion työ helpottuisi ja nopeutuisi, jos valvottavan sijainti voitaisiin varmentaa käymättä itse henkilökohtaisesti vangin sijaintipaikalla. Mikäli laitteisiin hankittaisiin myös alkoholin etätunnistuslaitte, ei tukipartion tarvitsisi käydä säännöllisesti paikan päällä tekemässä puhallustestejä. Ongelmaksi nykyisessä valvotun koevapausvankien valvonnassa koetaan puhelinäänien perusteella tapahtuva vangin tunnistaminen. Toisinaan saattaa olla mahdotonta varmistaa puhelimesta olevan henkilöllisyys, tällöin tukipartion on mentävä itse paikan päälle tarkistamaan valvottavan sijainti. Paikantimen puheominaisuuksien parantuminen olisikin erittäin tärkeää aukottoman valvonnan takaamiseksi.

Koevapausvankien valvontaa pohtineen työryhmän mukaan pantavalvonta on liian huomiota herättävä ja vangin elämää rajoittava valvontamuoto. Mielestäni valvonnan tehokkuus ja luotettavuus ovat kuitenkin tärkeitä asioita jokaisen vankeusrangaistusta suorittavan kohdalla. Vanki voi omalla käytöksellään ja pukeutumisellaan vaikuttaa valvontalaitteiden huomattavuuteen ja näkyvyyteen. Sähköisen pantavalvonnan käyttöönotto valvotussa koevapaudessa olevilla vangeilla saattaisi tuoda kustannussäästöjä. Tällöin rajalliset valvontaresurssit kohdennettaisiin ja hyödynnettäisiin paremmin.

Vartijakoulutuksen sisältö

Sähköisen pantavalvonnan tavoitteena avolaitoksissa on vapauttaa henkilö-kuntaa rutiininomaisesta valvontatyöstä vangin kanssa tehtävään yksilölliseen kuntoutus- ja tukitoimintaan. Tämän tavoitteen osalta lienee aiheellista kysyä antaako nykyinen vanginvartijakoulutus riittävät taidot toimimaan tällaisissa työtehtävissä. Tavoite luo uudistuspaineita vartijakoulutuksen sisällön kehittämiseen. Mikäli koulutuksessa tulevaisuudessa painotetaan oppiaineita, jotka pätevöittävät antamaan vangeille kuntoutus- ja tukitoimintaa, jäävätkö varsinaiset vanginvartijataidot silloin liian vähälle huomiolle? Koulutuksen monipuolistaminen tarkoittaisi ainakin sen keston pidentymistä.

Mikäli vanginvartijakoulutuksen sisältö tulevaisuudessa muuttuisi, herää kysymys, tulisiko se vaikuttamaan alan hakijakuntaan. Olisivatko vanginvartijoiksi hakeutuvat jatkossa enemmän sosiaalialalle kuin turvallisuusalalle halua- via? Olen myös pohtinut, miten tällaiset muutokset vaikuttaisivat vankilaympäristön turvallisuuteen. Haastattelemieni vartijoiden mukaan vangeilla on erilaiset suhteet vartijoihin ja sosiaalityöntekijöihin. Roolien sekoittuminen saattaisi vaikeuttaa vankilan toimintaa, ja sillä voisi olla negatiiviset vaikutukset vankilan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen.

Uudistuksen käytännön toteutus Suomenlinnan vankilassa

Vartijoille suunnattu koulutusmateriaali koostui muutamista PowerPointesityksistä. Materiaaliin tutustuessani huomasin, että niiden laadussa olisi ollut paljon parannettavaa. Esitykset sisälsivät runsaasti kirjoitusvirheitä, ja ne olivat suhteellisen sekavia. Koulutusmateriaalin luoma kokonaiskuva sähköisestä pantavalvonnasta jäi varsin puutteelliseksi. Mikäli asia olisi pitänyt oppia vain tämän materiaalin perusteella, olisi se ollut lähes mahdotonta. Esitysten kuvat selkeyttivät asiaa ja auttoivat ymmärtämään laitteiston toimintaa. Huonolaatuinen koulutusmateriaali antaa yrityksestä epäluotettavan kuvan ja vaikuttaa varmasti negatiivisesti myös koulutettavan oppimismotivaatioon.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen useasti pohtinut, miksi esimiesten ja vartijoiden minulle antamat vastaukset eroavat merkittävästi toisistaan joissain sähköiseen pantavalvontaan liittyvissä asioissa. Olenkin tullut siihen tulokseen,

että Suomenlinnan vankilassa tapahtuvassa tiedottamisessa täytyy olla ongelmia. Tietokatkokset voivat johtua joko tiedottajan puutteellisesta tiedottamisesta tai kuulijan halusta tai kyvystä vastaanottaa ja hyödyntää saamaansa tietoa.

Haastatellessani vartijoita minulle tuli sellainen tunne, että he eivät olleet kovin innostuneita sähköisestä pantavalvonnasta. Heidän mielestään uudistus ei tehosta valvontaa, se tuo ainoastaan vartijakunnalle lisää työtehtäviä. Tämä seikka ei varmasti ole ollut omiaan motivoimaan vartijoita sähköistä pantavalvontaa kohtaan. Mielestäni Rikosseuraamuslaitoksen ja vankilan johdon olisi tullut perehdyttää vartijat paremmin uudistukseen ja sen mukana tullessiin toimintatapojen muutoksiin. Näin toimimalla koko henkilökunta olisi ehkä voitu sitouttaa hankkeeseen jo heti sen alusta lähtien. Yleinen epä tietoisuus on saattanut lisätä vartijoiden negatiivista asennetta pantavalvontaa kohtaan.

Minun mielestäni Suomenlinnan vankilassa sähköisessä valvonnassa pitäisi käyttää valvonta-alueita ja aikatauluja. Henkilöstöresurssit tulisi suunnitella sen mukaan, että uuden valvontajärjestelmän kaikkia ominaisuuksia pystyttäisiin hyödyntämään. Valvonta olisi tehokkaampaa, jos järjestelmä antaisi hälytyksen, mikäli vanki ei noudata hänelle määriteltyjä liikkumisrajoituksia. Vangin olisi sitouduttava sääntöihin paremmin, koska jokainen hänen tekemänsä rike näkyisi valvontajärjestelmässä.

Tulevaisuus

Sähköinen pantavalvonta aloitettiin nopeassa tahdissa, joten alussa on ollut monenlaisia hankaluuksia. Uskon, että pidemmällä aikavälillä järjestelmän positiiviset puolet tulevat paremmin esiin, kunhan käyttäjät oppivat hyödyntämään kaikkia uuden valvontamuodon mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Ajan kuluessa myös teknisiin ongelmiin löydetään varmasti ratkaisut.

LÄHTEET

Ammattina vartija. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Saatavilla:
<http://www.rskk.fi/ammattinavartija> [viitattu 25.7.2012].

Auvinen, P. Vartijan haastattelu 3.5.2012. Helsinki: Suomenlinnan vankila.

Avolaitokset. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/15885.htm> [viitattu 21.7.2012].

HE 17/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka. Kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007. 2011. Oikeusministeriö. 2007. Saatavissa:
<http://www.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1198084655483> [viitattu 11.4.2012].

Laurinmaa, A. Vartijan haastattelu 3.5.2012. Helsinki: Suomenlinnan vankila.

Lähes joka toinen vanki pääsemässä avolaitokseen. Yle. 7.1.2010. Saatavilla:
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/01/lahes_joka_toinen_vanki_paasemassa_avolaitokseen_1318571.html [viitattu 20.5.2012].

Nurmi, P. Rikosseuraamusesimiehen haastattelu 1.10.2012. Sähköpostihaastattelu.

Oikeusministeriö 2006. Vankien sähköiset valvontamenetelmät. OMLS 2006:1 työryhmän mietintö, PDF-tiedosto. Saatavilla:
<http://www.om.fi/1145624831257> [viitattu 26.5.2012].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2011 talousarvioehdotus. 2010. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/xw913wayg.pdf> [lainattu 11.4.2012].

Salomäki, T. Rikosseuraamusesimiehen haastattelu 3.5.2012. Helsinki: Suomenlinnan vankila.

Sitoumuskaavake. Moniste.

Suomenlinnan vankila. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/16869.htm> [viitattu 26.4.2012].

Toimipaikat ja yhteystiedot. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/15114.htm> [viitattu 21.7.2012].

Valvotun koevapauden toimeenpano. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/37462.htm> [viitattu 23.7.2012].

Vankeuslaki 23.9.2005/767.

Vankeusrangaistuksen aloitus. Rikosseuraamuslaitos. Saatavilla:
<http://www.rikosseuraamus.fi/15117.htm> [viitattu 21.7.2012].

Vankilan työjärjestys. 2011. Moniste.

Virtanen, O. (Nimi muutettu). Vartijan haastattelu 3.5.2012. Helsinki: Suomenlinnan vankila.

VVL: Vankeinhoidon uudistukset tuovat riskejä jos resursseja ei lisätä. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto. Saatavilla:
<http://www.jhl.fi/portal/fi/ajankohtaista/uutisarkisto?bid=796&y=201> [viitattu 16.5.2012].

2Track Kaksiosainen seuranta järjestelmä. 2011. Koulutusmateriaali. 3M Electronic Monitoring.